

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

ISLAMSKA ZAJEDNICA U BOSNI I HERCEGOVINI
RIJASET

DRUGI IZVJEŠTAJ O ISLAMOFBIJI

(januar - decembar 2011. g.)

Sarajevo, mart 2012.

Sadržaj

I. Uvod.....	3
II. Sažetak Izvještaja	4
III. Preporuke	6
IV. Definicija	7
V. Izjave o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji	12
VI. Islamofobija, diskriminacija i netolerancija: politički i državni predstavnici	14
VII. Lična i kolektivna dimenzija slobode vjere u medijima	18
VIII. Zapošljavanje	21
IX. Obrazovanje i prava roditelja	23
X. Umjetnička djela	24
XI. Zločin iz mržnje	25

I. Uvod

Svako ljudsko biće posjeduje dostojanstvo koje se štiti putem nacionalnih zakonodavstava i putem univerzalnih normi o slobodama i temeljnim ljudskim pravima koje se protežu na sve narode, etničke grupe i religije. Naglasak kod ljudskih prava stavlja se na zajedničke vrijednosti i načela, a ne na razlike. Svaki pojedinac ili kolektivitet imaju pravo na zaštitu od diskriminacije, zlostavljanja ili nasilja. Eliminacija svih oblika diskriminacije, rasizma i netolerancije je važna tekovina i zahtjev savremenog demokratskog društva.

Diskriminacija muslimana i netolerancija na osnovu vjere, kao temeljne odlike islamofobije, prisutne su pojave u Bosni i Hercegovini i razlog su duboke zabrinutosti. Diskriminacija i netrpeljivost prema muslimanima nije samo pitanje diskriminacije jedne vjerske zajednice, nego i duboko utječe na unutarnju stabilnost društva.

Drugi Izvještaj o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji na području Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini registrirao je različite oblike netolerancije i diskriminacije prema muslimanima. Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na Petoj redovnoj sjednici, održanoj 30. marta 2012. g. u Sarajevu, na prijedlog Službe za odnose s javnošću, usvojio je ovaj Izvještaj, koji obuhvata vremenski period januar – decembar 2011. g. Premda postoji mnogo veći broj slučajeva, u Izvještaj su uvršteni najizrazitiji, ili oni koji pomažu da se stekne što cjelovitiji uvid u frekventnost i raznovrsnost diskriminacije i netolerancije.

Izvještaj se sastoji od šest područja koja su bila u fokusu praćenja i analize: državni i politički sektor; lična i kolektivna dimenzija slobode vjere u medijima; sektor zapošljavanja; sektor obrazovanja; diskriminacija i netolerancija u umjetničkim djelima; zločin iz mržnje ili napadi na muslimane, službenike i imovinu Islamske zajednice. Sastavni dio Izvještaja su preporuke organima i institucijama Bosne i Hercegovine i međunarodnim političkim i organizacijama za zaštitu ljudskih prava. Izvještaj donosi izjave istaknutih bivših i sadašnjih zvaničnika o islamofobiji, ukazuje na stanovite teškoće oko definiranja termina islamofobija i dileme koje oko toga postoje.

Cilj ovog Izvještaja je registriranje, upoznavanje i informiranje o slučajevima islamofobije, diskriminacije i netolerancije na osnovu vjere, ohrabrivanje žrtava netolerancije i diskriminacije da ispričaju svoja iskustva, podizanje svijesti da se slučajevi islamofobije, netolerancije i diskriminacije trebaju ozbiljno uzeti i da je potreban zajednički odgovor društva.

Prezentirani primjeri uzeti su iz različitih izvora: službene obavijesti, prijave, usmeni razgovori i medijski izvještaji. Vjerodostojnost preuzetih sadržaja je na izvorima.

Ovaj Izvještaj se oslanja na općeprihvaćene međunarodne i regionalne instrumente zaštite ljudskih prava i borbe protiv diskriminacije i netolerancije. Mnogi instrumenti o zaštiti ljudskih prava u BiH se krše ili ignoriraju, što potvrđuju primjeri iz ovog Izvještaja, kao što su: *Opća deklaracija o ljudskim pravima UN, 1948.*; *Deklaracija o eliminaciji svih oblika netolerancije i diskriminacije na temelju religije ili uvjerenja, UN, 1981.*; *Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda*; *Povelja Evropske unije o temeljnim pravima*. Također, *Ustav BiH, Zakon o zabrani diskriminacije te Zakon o slobodi vjere i pravnom položaju crkava i vjerskih zajednica u BiH* zabranjuju svaki oblik diskriminacije na temelju vjere i uvjerenja.

II. Sažetak Izvještaja

Islamofobija je iskazivanje netolerancije, mržnje i neprijateljstva prema islamu i muslimanima te vršenje diskriminacije protiv osoba, pojedinačno ili kolektivno, zato što su muslimani, ili ih se takvima doživljava, bez obzira u kojoj se formi i sa kojim intenzitetom mržnja, netolerancija i diskriminacija iskazivali i vršili.

U Bosni i Hercegovini je prisutna islamofobija, diskriminacija i netolerancija prema muslimanima, islamskim vrijednostima i institucijama. Brojni primjeri potvrđuju ovu gorku stvarnost i nalažu ozbiljan pristup u suočavanju s njom. Islamofobija se u društvu pokazuje na način širenja predrasuda, netrpeljivosti i straha, vrijeđanja i izrugivanja vjerskim obredima i osjećanjima, fizičkim napadima na džamije i mezarja, pokušajima diskriminacije u obrazovanju, diskriminacije u zapošljavanju, stavljanje u neprimjeren kontekst islamske terminologije, simbola i imamske profesije. Sve ovo bitno utječe na lični i društveni život muslimana, ugrožava i krši njihova ljudska prava.

Ovaj Izvještaj prepoznaje političku retoriku i medije kao najznačajnije i najutjecajnije faktore islamofobije i netolerancije. Zapaljive i neodgovorne izjave političkih predstavnika predstavljaju jasne primjere diskriminacije i netolerancije na temelju vjere, podstiču predrasude, kreiraju ambijent netolerancije i mogu biti izvor motivacije ekstremnim grupama i pojedincima u njihovim nasilnim postupcima. U 2011. godini izdvojila se jedna politička struktura u entitetu Republika Srpska, SNSD, i njeni predstavnici na različitim državnim i političkim razinama, osobito njen predsjednik Milorad Dodik, kao središte iz kojeg je prema muslimanima poslano više netolerantnih i diskriminirajućih poruka. Izvještaj MUP RS kojim se proglašavaju “vehabijama” i sigurnosnim prijetnjama povratnici muslimani pokazao je da unutar zvaničnih entitetskih struktura postoji islamofobičan pristup. Također, propusti i slabosti unutar rada državnih organa su značajan izvor kreiranja ambijenta netolerancije, širenja predrasuda, straha i sumnji prema muslimanima. Odgovorni političari i vlade moraju naglašavati važnost korektno i nepristrasne rasprave, trebaju se suzdržati od govora mržnje i svih drugih oblika ekstremizma i diskriminacije. Svi moraju biti obavezni slati poruke koje potiču toleranciju, nediskriminaciju, razumijevanje i poštovanje.

Mediji mogu i trebaju imati pozitivnu ulogu u borbi protiv diskriminacije i netolerancije, u afirmaciji međukulturnog i međureligijskog dijaloga, razumijevanja i društvene harmonije. To je ono što je obaveza i očekivanje od odgovornog i profesionalnog novinarstva. Međutim mediji mogu imati vrlo negativnu ulogu u kreiranju pogrešne i predrasudne slike. Nažalost, pojedini mediji u Bosni i Hercegovini postali su važan kanal javnog plasiranja sadržaja za muslimane uvredljivog i netolerantnog karaktera. Zabrinjavajuće je što su javni radio-televizijski servisi izgubili svoju temeljnu funkciju služenja interesima građana, od kojih se finansiraju, i odražavanje javnog interesa neovisno od političkih i ideoloških centara. Sve je manje tačnog i potpunog informiranja, a sve više političke i ideološke propagande. Državne strukture su neodgovorne zbog nemara i zapostavljanja svoje dužnosti da osiguraju primjenu zakonskih normi i profesionalnih novinarskih standarda u cilju jačanja društvene odgovornosti medija, podsticanja kulture dijaloga i poštivanje ljudskog dostojanstva u javnom prostoru. U takvom ambijentu etablirali su se mediji koji kontinuirano ispoljavaju animozitet prema institucionalnoj Islamskoj zajednici i muslimanima, preuveličavaju njene propuste, ignoriraju postignuća i optužuju za pitanja i pojave koje su izvan njene nadležnosti. Podsticanje stereotipa, konstruiranje i širenje predrasuda o islamu, muslimanima i Islamskoj zajednici, portretirajući ih u negativnom kontekstu u medijima, uzimanje za metu islamskih

simbola, kao i agresivna opozicija prema angažiranju muslimana u javnom sektoru vodi ka marginalizaciji i isključivanju muslimana iz društvenog i javnog života.

Predrasude i diskriminacija u sektoru traženja posla i zapošljavanja ostavljaju teške posljedice po ljudsku ličnost i dostojanstvo. Posebno su ovim pogođene muslimanke koje nose mahramu. Muslimanke sa mahramom suočene su sa diskriminacijom prilikom zapošljavanja ili tokom obavljanja posla u javnom i privatnom sektoru.

Vjeronauka u javnim ustanovama i dalje je predmet oštih rasprava, pri čemu se koristi neprimjeren i uvredljiv jezik i upućuju zahtjevi za izgon vjeronauke iz javnih škola. Ti zahtjevi su najglasniji u Sarajevu, gdje je u 2011. g. naročito bila intenzivna negativna politička i medijska kampanja protiv vjeronauke u školama Kantona Sarajevo. Nadležna vlast u Kantonu Sarajevo ispoljila je potpunu neodgovornost i poigravala se sa voljom roditelja i učenika u vezi s pitanjem vjeronauke u školama i pokazala odsustvo sluha i senzibiliteta za suštinski dijalog i vođenje konstruktivnih debata za dobrobit djece.

Umjetnički sadržaji i izrazi koriste se u cilju širenja direktne ili indirektne netolerancije, ili vrijeđanja vrijednosti islama i islamskih autoriteta. To je naročito izraženo kroz objavljivanje uvredljivih karikatura, fotomontaža, putem muzičkih i kvazipoetskih sadržaja. Garantirana sloboda umjetničkog izražavanja ne smije kršiti garantiranu slobodu savjesti i religije.

Zločin iz mržnje, odnosno napadi na vjernike, službenike i imovinu Islamske zajednice registrirani su u mnogim dijelovima Bosne i Hercegovine. Zločin iz mržnje je nedopustivo česta pojava, a naročito je ovom vrstom zločina pogođena povratnička, obično je to i manjinska populacija. Napadi na pojedine džamije su registrirani više puta. Mete zločina iz mržnje su imami i muslimani prilikom odlaska u džamiju radi obavljanja vjerskog obreda, ili prilikom povratka kući kroz presretanje i upućivanje verbalnih prijetnji i psovki, a registrirani su napadi na džamije i razbijanje prozora dok su vjernici bili unutar džamije i obavljali molitvu.

Posebno izražen vid ispoljavanja netolerancije, nekad i mržnje, u BiH jeste omalovažavanje i vrijeđanje najviših vjerskih autoriteta i zvaničnih organa Islamske zajednice. Naročita meta takvih postupaka u 2011. godini bio je reisu-l-ulema Islamske zajednice dr. Mustafa Cerić, na čijoj javnoj kompromitaciji duži vremenski period rade neki mediji. Provođenje tako sistematične i dugotrajne negativne medijske kampanje protiv reisu-l-uleme teško je zamislivo bez podrške ili odobravanja političkih i ideoloških centara moći.

Važno je prepoznati i priznati postojanje problema islamofobije, diskriminacije i netolerancije te njihovih društvenih, kulturoloških i psiholoških posljedica i razviti spremnost za usvajanje višestranog pristupa u cilju nalaženja rješenja. Obrazovanje o netoleranciji i diskriminaciji protiv muslimana treba integritati u šire nastavne programe borbe protiv rasizma i ljudskih prava i na taj način graditi ambijent u kojem neće biti prihvatljivo da se muslimani prikazuju ekstremistima koji ugrožavaju sigurnost i dobrobit drugih. Muslimane i Islamsku zajednicu naročito zabrinjava praksa da se pitanjima njihove vjere i njene interpretacije, ili određivanja "dobrih" i "loših", "poželjnih" i "nepoželjnih" muslimana bave političari, mediji pa i predstavnici drugih vjerskih zajednica koji nisu pozvani da daju takva mišljenja, jer nemaju kredibilitet i stručnu kompetenciju za takva pitanja. Miješanje u unutarnja, vjerska pitanja muslimana i Islamske zajednice nije prihvatljivo.

III. PREPORUKE

I. Državni organi i institucije za zaštitu ljudskih prava u BiH

- Islamofobija, diskriminacija i netolerancija prema muslimanima prisutni su i predstavljaju ozbiljan problem društva u BiH. Nužno je uložiti potrebne napore da se eliminiraju uzroci diskriminacije i netolerancije, da se osigura potpuna primjena standarda o slobodi vjere, slobodi izražavanja, kolektivna dimenzija slobode vjere, pravo na vjersko obrazovanje, pravo na rad i zapošljavanje, izbjeglo donošenje zakona koji će biti diskriminirajući prema muslimanima.
- Insistirati na jednakopravnosti i obavezi poštovanja ljudskog dostojanstva i života.
- Prepoznati i osuditi islamofobiju, netoleranciju i diskriminaciju te osigurati stvarnu mogućnost muslimanima da potpuno sudjeluju u javnom životu u skladu sa zakonom, islamskim uvjerenjima i najvišim demokratskim standardima i vrijednostima.
- Prikupljati podatke o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji prema muslimanima i objavljivati ih u izvještajima o stanju ljudskih prava.
- Bez predrasuda štititi autonomiju vjerskih zajednica i unaprijediti dijalog u vezi s pitanjem diskriminacije i netolerancije.
- Osigurati da se kod zapošljavanja vrednuje osoba prema njenom obrazovanju, stručnosti i sposobnostima; osigurati pod jednakim uvjetima mogućnost jednakog pristupa traženju posla i zapošljavanja, te raditi na eliminaciji uzroka diskriminacije s kojom se susreću muslimanke sa mahramom.
- Zajednički raditi na jačanju odgovornosti medija, posebno javnih servisa, u borbi protiv predrasuda i straha te kreiranju ambijenta poštovanja ljudskog dostojanstva.

II. EU, Evropska komisija, Vijeće Evrope, OSCE, Izvjestilac za ljudska prava UN

- Pažljivo pratiti pojave islamofobije, diskriminacije i netolerancije prema muslimanima i poduzeti odgovarajuće mjere radi eliminiranja i prevencije takvih pojava.
- Prikupljati podatke o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji čije su žrtve muslimani i objavljivati u izvještajima o stanju ljudskih prava slučajeve islamofobije.
- Riječima i djelom promovirati jednakopravnost, slobodu i zaštitu autonomije vjerskih zajednica i unapređivati dijalog u pitanjima vjerskih prava i sloboda, diskriminacije i netolerancije.
- Osigurati da se kroz zakon i zakonske inicijative eliminira diskriminacija i netolerancija prema muslimanima.
- Ukazivati i osuđivati diskriminaciju i ohrabrivati vlade da prate poštivanje prava muslimana.
- Koristiti svoje kapacitete i mogućnosti u borbi protiv netolerancije i diskriminacije muslimana kroz uvrštavanje u svoje programe rada pitanja islamofobije, netolerancije i diskriminacije muslimana.
- Podizanje svijesti o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji prema muslimanima u svim zemljama članicama.
- Neposredan rad sa predstavnicima islamskih zajednica i muslimanskih organizacija i udruženja i jačanje odnosa s nevladinim organizacijama koje rade u području borbe protiv diskriminacije.
- Pažnju posvetiti analiziranju zakonodavstva u državama u pogledu diskriminacije i netolerancije prema muslimanima.
- Poticati medije da ne šire predrasude prema muslimanima i insistirati na profesionalnim novinarskim kodeksima i standardima.

IV. Definicija

Islamofobija, kao termin, zvanično je upotrijebljena u izvještaju Runnymede Trusta 1997. g., čime je termin zakoračio u javni diskurs,¹ premda Jocelyne Cesari ističe da je izraz islamofobija prvi put upotrijebljen 1922. g. u eseju kojeg je napisao orijentalista Etienne Dinet.² Termin islamofobija ušao je u registar mnogih međunarodnih organizacija za zaštitu ljudskih prava, prihvaćen je od Organizacije islamske saradnje (OIC), a bivši generalni sekretar UN-a Kofi Anan predsjedavao je u decembru 2004. g. konferencijom pod nazivom „Suprotstavljanje islamofobiji“, dok je Vijeće Evrope 2005. g. osudilo islamofobiju.

Različite međunarodne organizacije, uključujući i Ujedinjene narode, OSCE i Vijeće Evrope usvojile su dokumente o suprotstavljanju netoleranciji i diskriminaciji muslimana. Međutim još uvijek oko samog termina islamofobija i njegove definicije postoje različiti pristupi i sporenja, što usporava prihvatanje jedne općeprihvaćene definicije. Ono što niko ne spori jeste da je diskriminacija i netolerancija prema muslimanima stvarnost što su potvrdila mnoga istraživanja i izvještaji različitih međunarodnih institucija i organizacija koje su angažirane u zaštiti temeljnih ljudskih prava. Neke od njih ovaj problem označavaju islamofobijom, dok ga neke posmatraju u kontekstu netolerancije i diskriminacije muslimana.³ U svakom slučaju, za sve njih je neosporno da netolerancija i diskriminacija prema muslimanima predstavljaju oblike rasizma i ksenofobije.

¹ Vidjeti: <http://www.runnymedetrust.org/uploads/publications/pdfs/islamophobia.pdf>, pristupljeno 15. 03. 2011. Prvo istraživanje o islamofobiji uradio je britanski Runnymede Trust, Komisija (za istraživanje položaja britanskih muslimana i islamofobije (Commission on British Muslims and Islamophobia). Objavila je savjetodavni dokument 1997. g., a konačan izvještaj „Islamofobija: izazov za sve nas“ (*Islamophobia: Challenge for Us All*) objelodanio je ministar unutarnjih poslova Džek Strou (Jack Straw) u novembru 1997. g.

² U: „L’Orient vu de l’Occident“ (1922.), ali je termin 90-tih godina XX stoljeća postao šire korišten za definiranje diskriminacije prema muslimanima u Zapadnoj Evropi. http://www.euro-islam.info/wp-content/uploads/pdfs/securitization_and_religious_divides_in_europe.pdf, pristupljeno 15. 03. 2011.

³ **Međunarodna helsinška federacija za ljudska prava** (International Helsinki Federation for Human Rights – IHF) objavila je izvještaj „Netolerancija i diskriminacija protiv muslimana u EU: događaji poslije 11. septembra 2001.“ (*Intolerance and Discrimination against Muslims in the EU: Developments Since September 11*); **Evropski centar za nadgledanje rasizma i ksenofobije** (The European Monitoring Centre on Racism and Xenophobia – EUMC) objavio je 2002. g. „Sažet izvještaj o islamofobiji u EU poslije 11. septembra 2001.“ (*Summary Report on Islamophobia in the EU after 11 september 2001*), a 2006. g. izvještaj „Muslimani u Europskoj uniji: diskriminacija i islamofobija“ (*Muslims in the European Union: Discrimination and Islamophobia*), te dodatak izvještaju „Opažanje diskriminacije i islamofobije: glas članova muslimanskih zajednica u Evropskoj uniji“ (*Perceptions of Discrimination and Islamophobia: Voices from Members of Muslim Communities in the European Union*).

(http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Manifestations_EN.pdf); **Evropska komisija protiv rasizma i netolerancije** (The European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) objavila je 2008. g. „Treći izvještaj o Holandiji“ (*Third Report on the Netherlands*), u kojem je u posebnom poglavlju tretirala djela islamofobije u ovoj zemlji. (http://www.coe.int/t/e/human_rights/ecri/1-ecri/2-country-by-country_approach/netherlands/Netherlands%20third%20report%20-%20cri08-3.pdf). ECRI je uputila preporuke za borbu protiv ove vrste netolerancije: ECRI General Policy Recommendation No.5 on Combating Intolerance and Discrimination against Muslims:

(http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/ecri/activities/gpr/en/recommendation_n5/Rec5%20en21.pdf); **Human Rights First** iz Washingtona objavila je 2007. izvještaj o slučajevima islamofobije u kojem se dokumentira prisustvo antiimigrantskog i antimuslimanskog govora u većini zapadnih društava. „Diskriminacija i nasilje protiv muslimana često poprima oblike napada na obične ljude u njihovim prodavnicama, školama ili kućama.“ (www.humanrightsfirst.org). UN-ov specijalni izvjestitelj o savremenim oblicima rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i netolerancije prezentirao je dva izvještaja o stanju muslimana i Arapa u različitim dijelovima svijeta prije i poslije događaja od 11. 09. 2001., (E/CN. 4/2006/17; E/CN. 4/2003/23), <http://www2.ohchr.org/english/issues/racism/rapporteur/issues.htm>.

Države OSCE regije zajednički su osudile čin nasilja i diskriminacije protiv muslimana i snažno odbacile povezanost bilo koje religije ili kulture s terorizmom.⁴ Također, diskriminacija na temelju religije zabranjena je mnogim međunarodnim instrumentima⁵ a mnogi dokumenti OSCE-a, Vijeća Evrope i UNESCO-a naglašavaju važnost rješavanja netolerancije i diskriminacije kroz obrazovanje.⁶

Na III vanrednom samitu šefova država i vlada Organizacije islamske konferencije (OIC) 2005. g. usvojen je desetogodišnji akcioni program i odobreno osnivanje Ureda pri generalnom sekretarijatu OIC-a, čiji je zadatak praćenje svih oblika islamofobije, a na XI samitu OIC 2008. g. zaključeno je da islamofobija predstavlja uvredu ljudskom dostojanstvu te da se suprotstavlja instrumentima međunarodnih ljudskih prava.

U Prvom izvještaju o islamofobiji Organizacije islamske konferencije ističe se da islamofobija znači „neracionalan ili vrlo jak strah ili nenaklonost prema islamu“, te se dodaje da „islamofobija ide mnogo iznad toga i uključuje rasnu mržnju, netoleranciju, predrasude, diskriminaciju i stereotipe“.⁷ U narednom Izvještaju, islamofobija se smješta u okvire diskriminacije i netolerancije te se ističe da se pod islamofobijom „podrazumijeva diskriminacija i netolerancija prema muslimanima“, zatim se konstatira da je njeno širenje u suprotnosti s temeljnim vrijednostima čovječanstva, jer ljudska prava i temeljne slobode trebaju biti prepoznati kao bitna garancija tolerancije i nediskriminacije te neophodni elementi stabilnosti, sigurnosti i saradnje.⁸ Također OIC preporučuje elemente zajedničke strategije muslimanskog svijeta i Zapada u suočavanju sa islamofobijom, između ostalog, „međunarodna zajednica mora prepoznati problem i biti spremna i voljna usvojiti višestrani pristup borbi protiv islamofobije“.⁹ Neki analitičari islamofobiju smatraju manifestacijom rasne diskriminacije i savremenim fenomenom širenja diskriminacije protiv muslimana i izobličenje islama na Zapadu.¹⁰

⁴ OSCE Ministerial Council Decision No. 6/02, “Tolerance and Non-Discrimination”, Porto, 7 December 2002, <http://www.osce.org/mc/40521>; OSCE Ministerial Council Decision No. 12/04, “Tolerance and Non-Discrimination”, Sofia, 7 December 2004, <http://www.osce.org/mc/23133>; OSCE Ministerial Council Decision No. 10/05, “Tolerance and Non-Discrimination”, Ljubljana, 6 December 2005, <http://www.osce.org/mc/17462>.

⁵ Article 2, Universal Declaration of Human Rights, G.A. res. 217A (III), U.N. Doc A/810 at 71 (1948), <http://www.un.org/en/documents/udhr/>; Article 2, International Covenant on Civil and Political Rights, United Nations General Assembly Resolution 2200A [XXI], (1966) <http://untreaty.un.org/cod/avl/ha/iccpr/iccpr.html>>; Article 14, Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, 4 November 1950, Europ.T.S. No. 5; 213 U.N.T.S. 221, <http://conventions.coe.int/treaty/en/Treaties/Html/005.htm>.

⁶ “Netolerancija i diskriminacija muslimana nisu nove pojave. Međutim one su se razvile i stekle zamah u posljednjih nekoliko godina, osobito u uvjetima ‘rata protiv terorizma’, globalne ekonomske krize, tjeskobe s nacionalnim identitetom i poteškoća u suočavanju s povećanom raznolikošću u mnogim društvima”, navodi se u smjernicama OSCE-a, Vijeća Evrope i UNESCO-a o borbi protiv islamofobije u obrazovanju. Također se ističe da pitanje netolerancije i diskriminacije spada u dinamične pojave koje su stalno u procesu mijenjanja kao rezultat promjenljivosti političkih događaja, migracija, ekonomskih trendova i drugih faktora a to potvrđuje i nagli porast antimuslimanskog raspoloženja u mnogim zemljama. Vidjeti: “Guidelines for Educators on Countering Intolerance and Discrimination against Muslims: Addressing Islamophobia through Education”, OSCE-ODIHR, UNESCO, Council of Europe; <http://www.osce.org/odihr/84495?download=true>, pristupljeno 07. 03. 2012.

⁷ OIC, Prvi godišnji izvještaj o islamofobiji: <http://www.oic-un.org/reports.asp#Reports>, pristupljeno 15.03.2011.

⁸ http://www.oic-oci.org/uploads/file/Islamphobia/Islamphobia_rep_May_23_25_2009.pdf; OIC, Drugi izvještaj o islamofobiji, juni 2008. - april 2009., pristupljeno 15. 03. 2011.

⁹ Ibid.

¹⁰ „Islamofobija označava savremeno širenje diskriminacije protiv muslimana i izobličenje islama, dijelom zbog neznanja i nedostatka razumijevanja islama na Zapadu. Bila bi nesretna pogreška u prosudbi vjerujući da je islam povezan s terorizmom, da je netolerantan prema drugim vjerskim uvjerenjima, da njegove vrijednosti i prakse nisu demokratske, da se favorizira represija nad slobodom izražavanja i podrivanje ljudskih prava... Islamofobija je manifestacija rasne diskriminacije... Ona se sada proširila i na razinu glavnog toka političkog djelovanja i

Na globalnom nivou borba protiv islamofobije poduzima se unutar šireg koncepta borbe protiv rasizma i rasne diskriminacije, koji je prihvaćen od strane vlada i međunarodnih organizacija. Specijalni izvjestilac UN-a za savremene oblike rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i drugih oblika netolerancije Doudou Diene islamofobiju je definirao kao „neosnovano neprijateljstvo i strah vis-a-vis islama, koji uzrokuju odbojnost prema svim muslimanima ili većini njih. Ona se također ogleda u praktičnim posljedicama mržnje, u smislu diskriminacije, predrasuda i nejednakog tretmana, čega su žrtve muslimani, pojedinačno i kolektivno, zatim se ogleda u isključenosti iz glavnih političkih i društvenih tokova. Izraz islamofobija je smišljen kao odgovor na novu realnost: narastajuću diskriminaciju protiv muslimana, koja se javila posljednjih godina“.¹¹

Vijeće Evrope u dokumentu „Islamofobija i njene posljedice na mlade“ (2005) navodi da je islamofobija „predrasudan pogled na islam, muslimane i pitanja koja se odnose na njih, koji oblikuje svakodnevna djela rasizma i diskriminacije ili jače oblike nasilja“, te da je „islamofobija nasilje nad ljudskim pravima i prijetnja socijalnoj koheziji“.¹²

U dokumentima OSCE-a također se pojavljuje pitanje islamofobije i sve češće se čuju glasovi da se definira i prizna islamofobija u dokumentima OSCE-a. „U odlukama OSCE-a koristiti izraz 'islamofobija' kao oblik rasizma i ksenofobije čije su mete muslimani“, jedna je od preporuka predstavnika civilnog društva učesnicima OSCE-ove konferencije na visokoj razini o netoleranciji i nediskriminaciji.¹³ Jedna od općih preporuka učesnika OSCE-ovog sastanka o slobodi religije, decembar, 2010. g., jeste da „države sudionice trebaju usvojiti definiciju netolerancije prema muslimanima“.¹⁴

Ömür Orhun, lični predstavnik predsjedavajućeg Ureda OSCE-a za suzbijanje netolerancije i diskriminacije protiv muslimana u Drugom polugodišnjem izvještaju (Ankara, novembar

treba je uzeti u obzir i riješiti kao jednu od najozbiljnijih prijetnji svjetskoj stabilnosti“, ističe Ekmeleddin Ihsanoglu, generalni sekretar OIC, u Drugom izvještaju OIC-a o islamofobiji: (http://www.oic-oci.org/uploads/file/Islamophobia/Islamophobia_rep_May_23_25_2009.pdf). „Islamofobija podrazumijeva neutemeljen strah od islama i neprijateljstvo prema njemu. Taj strah i neprijateljstvo vode diskriminiranju muslimana, njihovom isključivanju iz glavnih političkih i socijalnih procesa, građenju stereotipa, stvaranju pretpostavki o njihovoj krivnji na osnovu asocijacija i, konačno, kriminalnim djelima usmjerenim protiv muslimana koja bivaju počinjena zbog predrasuda“, mišljenja je Parvez Ahmed – vidjeti: *Islamofobija i antiamerikanizam: Uzroci i rješenja*, CNS, Sarajevo, 2009., str. 28. U raspravama o islamofobiji navode se različiti oblici manifestiranja ovog fenomena: nasilne manifestacije netolerancije protiv pojedinaca i njihove imovine, diskriminacija u sektoru zapošljavanja, neizravna islamofobija i stavljanje muslimana u nepovoljan položaj, jednostrane priče u medijima gdje se namjerno traže neki glasovi, npr. radikalni glasovi, dok su drugi isključeni. Vincent Geisser sa pariškog Instituta za istraživanje arapsko-muslimanskog svijeta smatra da „islamofobija nije oživljavanje starog pitanja krstaške borbe protiv džihada, iako povremeno sadržava tragove teološkog argumenta, već je duboko moderni oblik antimuslimanskog rasizma“ - vidjeti: OIC, Prvi godišnji izvještaj o islamofobiji: <http://www.oic-un.org/reports.asp#Reports>, pristupljeno 15. 03. 2011.

¹¹ UN Human Rights Council, Document No. A/HRC/6/6, August 21, 2007, p.8 Para. 19, (<http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/6session/reports.htm>) Izvještaj je podnesen na 6. sjednici Savjeta za ljudska prava UN-a (*UN Human Rights Council*) 2007. g.

¹²http://www.fra.europa.eu/fraWebsite/attachments/Manifestations_EN.pdf; pristupljeno 15. 03. 2011.; <http://www.evcb.coe.int/evcbwwwroot/hre/eng/documents/Islamophobia%20report/Islamophobia%20final%20EN-NG.pdf>, pristupljeno 15. 03. 2011.

¹³ Sažeti izvještaj s konferencije OSCE-a na visokoj razini o netoleranciji i nediskriminaciji, 28- 30. juni 2010., Astana, Kazahstan, <http://www.osce.org/cio/68853>, pristupljeno 14. 03. 2011.; <http://www.osce.org/cio/71469>

¹⁴ The OSCE Supplementary Human Dimension Meeting (SHDM) on Freedom of Religion or Belief, Vienna, 9-10. decembar 2010., završni izvještaj, Warsaw, 22. february 2011, <http://www.osce.org/odihr/75755>, pristupljeno 14. 03. 2011.

2005.) traži da se islamofobija prepozna kao „izuzetna među političkim bolestima sadašnjeg doba“, koja ne samo što pogađa muslimane nego i njihovu vjeru, pri čemu on ukazuje na postojanje intelektualne legitimacije islamofobije, čemu se treba suprotstaviti.¹⁵ Orhun je na međunarodnoj konferenciji o islamofobiji u Istanbulu 2007., ukazao da terminu „islamofobija“ nedostaje zajednički dogovorena definicija naglašavajući da prilično uzak kontekst ima njena definicija kao "strah ili sumnja prema islamu, muslimanima i pitanjima koja se odnose na njih". On sugerira termin netolerancija i diskriminacija protiv muslimana i islama, što, prema njemu, nije nova pojava, jer iza toga „postoje povijesni, kulturni/vjerski i psihološki razlozi“.¹⁶ U OSCE-ovom izvještaju sa konferencije održane u Bukureštu 2007. g., zabilježeno je da su u očima mnogih na Zapadu ekstremistički elementi, koji tvrde svoju navodnu odanost islamu, postali sinonim za cijelu muslimansku zajednicu u tolikoj mjeri da su mnogi muslimani koji vjeruju u toleranciju i miran suživot i dalje bili predmetom diskriminacije i izloženi sumnjičavim pogledima.¹⁷

Premda se još uvijek na međunarodnom nivou traži zajednička adekvatna definicija, efikasni mehanizmi i načini suzbijanja islamofobije, ipak njeno prisutstvo i efekte niko ozbiljan i odgovoran ne može ignorirati. Međutim od posebne je važnosti politička volja da se postojanje ovog problema prizna, prepozna i pristupi odlučnom suočavanju sa njim, jer protagonisti islamofobije, zbog nedostatka potrebnih zakonskih mjera kojima bi se suzbila zloupotreba, i dalje ostaju slobodni i ostavlja im se neometena mogućnost da nastave sa svojim napadima.

Uzimajući u obzir sve navedene stavove i mišljenja, ovaj Izvještaj rukovodi se određenjem islamofobije kao savremenog oblika rasizma i ksenofobije motiviran neutemeljenim strahom, nepovjerenjem i mržnjom prema muslimanima i islamu, a ona se očituje kroz netoleranciju, diskriminaciju i neprijateljstvo, dok se razlikuje od klasičnog rasizma i ksenofobije po tome što se „islamofobija uglavnom temelji na stigmatizaciji religije i njenih sljedbenika. Kao takva, islamofobija je udar na ljudska prava i dostojanstvo muslimana“.¹⁸ Shodno tome, islamofobija je iskazivanje netolerancije, mržnje i neprijateljstva prema islamu i muslimanima te vršenje diskriminacije protiv osoba, pojedinačno ili kolektivno, zato što su muslimani, ili ih se takvima doživljava, bez obzira u kojoj se formi i sa kojim intenzitetom mržnja, netolerancija i diskriminacija iskazivali i vršili.

Kada je riječ o prostoru na kojem djeluje Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini potrebno je naglasiti da, za razliku od Zapada, tu islam i muslimani predstavljaju autohtoni faktor sa vrlo dugom tradicijom kontinuiranog prisustva. Istina je da islam i muslimani nisu nova pojava u BiH i nisu nešto nepoznato, što bi trebalo značiti da pojedinci i grupe ne čine djela islamofobije jer ne stoji argument da ne poznaju islam i da se boje muslimana. Stoga, može se dobiti uvjerenje da ta činjenica relativizira važan argument koji objašnjava da je uzrok islamofobije nepoznavanje ili strah od islama kao nečeg nepoznatog, što termin islamofobija u sebi etimološki implicira. Međutim uprkos tome što su islam i muslimani neodvojivi dio BiH i njene duhovne i društvene tradicije i povijesti, činjenica je da se način razmišljanja, stavovi, metodologija i retorika prema islamu i muslimanima, koji se na Zapadu registriraju kao islamofobični i diskriminirajući, prenose u Bosnu i Hercegovinu i pronalaze svoje sljedbenike, pri čemu treba posebno imati na umu geopolitički položaj BiH. Nadalje, određeni

¹⁵ <http://www.osce.org/cio/16992>, pristupljeno 14. 03. 2011.

¹⁶ <http://www.osce.org/what/tolerance/32387>, pristupljeno 14. 03. 2011.

¹⁷ Vidjeti: <http://www.oic-un.org/reports.asp#Reports>, pristupljeno 15. 03. 2011.

¹⁸ Četvrti izvještaj o islamofobiji OIC, maj 2010 – april 2011.: http://www.oic-oci.org/uploads/file/Islamphobia/2011/en/islamphobia_rep_May_2010_to_April_2011_en.pdf

društveni, ideološki, medijski procesi i tendencije odvijaju se u Bosni i Hercegovini pod utjecajem islamofobičnog zapadnog diskursa što ostavlja stanovite posljedice po društveni život muslimana i percepciju islama. Radi se o prelijevanju islamofobičnog diskursa. Sljedeći argument predstavljaju neposredna iskustva iz prošlosti i aktuelna praksa pojedinaca i grupa u BiH i regionu koji islamu i muslimanima odriču pravo na autohtonost, smatraju ga stranim i došljačkim elementom, nasilnom vjerom nesposobnom za bilo kakvu adaptaciju unutar evropskog okruženja. Nerijetko takvim, ponekad sofisticiranim, utjecajima i razmišljanjima podliježu, možda nesvjesno ili iz nemara i neprepoznavanja, pojedini bošnjački predstavnici i mediji.

Ne treba zaboraviti da se islamofobijom poriču jednaka prava osoba i vrši društvena marginalizacija islama i muslimana, što na društvenom planu vodi do pravljenja negativnih stereotipa ili društvene isključenosti, dok u sferi prava to može voditi usvajanju diskriminirajućih zakona ili pristrasnih sudskih presuda, a politička dimenzija se manifestira kroz isključivanje iz javne sfere vjerskih vrijednosti i načela. Diskriminatorski zakoni su suprotstavljeni području slobode govora, savjesti, religije, pravu odgajanja djece u skladu sa vjerskim uvjerenjem, pravu na posao i sl. Netolerancija se odnosi na društvenu dimenziju i ambijent, a diskriminacija na pravnu, dok islamofobija u sebi sažima elemente netolerancije i diskriminacije. Određene manifestacije netolerancije i diskriminacije muslimana su podložne kaznenom ili upravnom zakonskom sankcioniranju. Osim pravne dimenzije, široko je prepoznato da netolerancija i diskriminacija mogu biti štetni za društvo, ne samo u smislu negativnih utjecaja na pojedince nego zbog potencijalne prijetnje društvenom miru, stabilnosti i sigurnosti. Također, potiranje i nepriznavanje različitosti predstavlja diskriminaciju, jer se time ignorira realnost da u društvu postoje ljudi koji ne žive identično kao mi. Direktne i indirektne posljedice ignoriranja različitosti, te toleriranje različitih oblika diskriminacije ili otvorene i prikrivene stigmatizacije dovodi do ponižavanja ljudskog dostojanstva, što može voditi izolaciji i radikalizaciji povrijeđenih osoba i osoba povezanih sa njima.

VI. Izjave o islamofobiji, diskriminaciji i netoleranciji prema muslimanima

Više istaknutih nosilaca političkih, državnih i društvenih funkcija u javnim istupima su ukazali na islamofobiju, diskriminaciju i netoleranciju prema muslimanima i vrijednostima islama, ili na to da su neke bitne odluke od velikog utjecaja na život muslimana bile inspirirane predrasudama prema muslimanima i islamu.

21. 01. 2011., Sayeeda Warsi, državna tajnica u Vladi premijera Davida Camerona

Predrasude o muslimanima postale su dio svakodnevnih razgovora uz kafu i društveno prihvaćene u Velikoj Britaniji, ocijenila je ministrica Sayeeda Warsi i upozorila da podjela muslimana na "umjerene" i "ekstremiste" potiče netrpeljivost, piše Daily Telegraph. "Ne treba biti posebno maštovit da zamislimo kamo nas vode razgovori o 'umjerenim' muslimanima", piše Warsi u govoru što će ga u četvrtak navečer održati na sveučilištu Leicester. "U tvornici koja je upravo zaposlila muslimanskog radnika šef će zaposlenicima reći: Ne brinite, on je pošten musliman", navodi ministrica. "U školi će djeca reći: susjedi su nam muslimani, ali nisu loši, a na ulici, kada ugledamo ženu odjevenu u burku, pitat ćemo se: nosi li je zato što mora ili želi odaslati političku poruku", navodi Warsi. (FENA)

10. 02. 2011., Tanja Fajon, zastupnica u Evropskom parlamentu

Tanja Fajon osudila je izjavu italijanskog ekstremnog desničara datu pred odborom izraelskog parlamenta, Kneseta, o "sistemske infiltraciji muslimana u Evropsku uniju". "Zar zaista ne znate da se muslimani planirano i koordinirano nastanjuju u našim zemljama sa ciljem da preuzmu Evropu?", kazao je ovaj član italijanske ekstremne desnice, koji je govorio o tome kako su stranci preplavili Italiju i kako "moramo napraviti sve da bismo zatvorili vrata migrantima". Fajon je navela: "Političari sa tako ksenofobičnim i netolerantnim stavovima su izuzetno opasni u vrijeme kada je nezadovoljstvo u cijeloj Evropi skoro univerzalno"... Fajon naglašava: "Ali ipak duboko vjerujem da je politika zatvaranja vrata kriva politika, kao i da je vrlo opasno generalizirati da su svi muslimani teroristi", kazala je ona. (FENA)

26. 03. 2011., Intervju Piter Galbrajt (Peter Gallbraith), ambasador SAD u Hrvatskoj

A šta kažete na to da neke evropske vlade, kao ona u Velikoj Britaniji, nisu željele pomoći Bosni jer je ona bila dominantno muslimanska? "Da, mislim da je tako. Bio sam u stalnim razgovorima s pokojnim hrvatskim predsjednikom Franjom Tuđmanom." Jeste li bili svjedok takvih diskusija? "Samo s predsjednikom Tuđmanom. Nije to bilo dominantno razmišljanje u Evropi. Činjenica da je Bosna bila muslimanska bila je važna samo za neke Evropljane. Ne mislim, zapravo, da je to tačno za bilo koju od zapadnoevropskih vlada u cijelosti. Jedino je Tuđman pokušavao da me uvjeri kako je Hrvatska istočna granica Zapada, da je islam u Bosni "vrh islamskog koplja" zabodenog u Evropu. I da se bosanska vlada i bosanski muslimani mogu očuvati kao civilizirani pomoću krsta. To je, prema njegovim riječima, bio krst koji je Hrvatska trebala nositi." (<http://www.dnevniavaz.ba/vijesti/intervju/28314-peter-gallbraith-jedan-od-kljucnih-klintonovih-diplomata-za-region-za-bosnu-bi-bilo-bolje-da-sad-nisu-sprijecile-pad-banje-luke.html>)

04. 09. 2011., Islamofobi potrošili 42 miliona dolara

Faiz Šakir iz Centra za američki progres (Center for American Progress) i glavni urednik časopisa "Razmišljaj progresivno" (ThinkProgress.org), ponudio je zanimljivo otkriće, u kojem su pobrojane ličnosti i dolarski iznosi donatora koji su sponzorirali širenje islamofobije u Americi. Na 130 stranica izvještaja objašnjeno je kako su i na koga potrošena čak 42 miliona dolara iz sedam velikih fondacija u proteklih 10 godina ne bi li se zapalile vatre antiislamske mržnje u Americi... Među finansijerima širenja islamofobije su poznate

kompanije "Donors Capital Fund", "Lynde and Harry Bradley Foundation", "Russell Berrie Foundation", "Anchorage Charitable Fund" s Aljaske te "William Rosenwald Family Fund" i "Newton and Rochelle Becker foundations". Te su kompanije, zapravo, sakupile više od 42 miliona dolara i velikodušno ih podijelile "izvođačima radova" u širenju propagande. A među pet glavnih "eksperata" koji su često viđeni gosti na američkoj televiziji, ponajviše na "FOX Newsu" i CNN-u, jeste i "stručnjak" za borbu protiv terorizma i "otkrivanje terorističkih veza" na Balkanu Robert Spenser... Na listi su još Frenk Gefni, Danijel Pajps (Daniel Pipes) iz Foruma za Srednji istok, Stiven Emerson, prepoznatljivo lice s američkih TV ekrana.

<http://www.dnevniavaz.ba/vijesti/teme/52640-finansijeri-i-eksperti-za-antimuslimansku-propagandu-u-sad-islamofobi-potrosili-42-miliona-dolara.html>)

08. 05. 2011., Željko Komšić, član Predsjedništva BiH

Današnji fašizam i nacizam su pored antisemitizma dobili dodatno obilježje u antiislamizmu, ocijenio je član Predsjedništva BiH Željko Komšić, gostujući danas kao uvodničar na redovnoj sesiji Asocijacije nezavisnih intelektualaca "Krug 99" o temi "Bosna i Hercegovina se brani antifašizmom". Dodao je da je danas u modernim, demokratskim zemljama, gdje možemo govoriti o klicama i začecima fašizma, pored antisemitizma, fašizam dobio novo obilježje u antiislamizmu. Komšić je naglasio da se antiislamizam ogleda zastupanjem raznih politika, odnosno djelovanjem određenih političkih stranaka i pokreta u demokratskim zemljama, te je dodao da BiH mora biti osobito osjetljiva kada je riječ o ovoj pojavi. Ne smijemo prelaziti olako preko nekih dešavanja. Ako ništa ne možemo drugo, ne smijemo da šutimo. Djelovanje antiislamskih pokreta u Evropi na nas jako utiče. To nije i ne smije biti samo problem Zapadne Evrope, ocijenio je Komšić. On je istakao da to što se dešava u Evropi i svijetu, "taj odnos prema islamu, religiji i sistemu vrijednosti regrutuje nove pristalice fašizma te upravo zbog toga treba biti predmet velike pažnje". Upravo stoga, smatra Komšić, "dužni smo da reagiramo na sve takve promjene". (ONASA/Oslobođenje)

08. 09. 2011., Željko Komšić, član Predsjedništva BiH

Islamofobija, da li mislite da ima takvoj priči uopće mjesta u našoj državi? "Nažalost, mislim da ima. Mi smo svjedoci. Ima politikā koje su obilježene islamofobijom. Da ne kažem sad više samo o stvaranju etničkih napetosti nego i religijskih napetosti. Nažalost ima." (FTV)

16. 09. 2011., Bakir Izetbegović, član Predsjedništva BiH

"Ne znam da li se može etablirati naziv "sarajevski mediji", ali sigurno je da postoji čitav intelektualni milje koji nameće ateistički pogled na život i izvitopereno viđenje novije historije Bošnjaka. Ima novinara koji ne vole ezan, džamiju, vjeronauku, mahramu, i to je njihova stvar, njihov izbor. Problem je što svoj svjetonazor agresivno nameću čitavom narodu, što se rugaju našim vrijednostima i što bi da zabranjuju. Da mogu, zabranili bi vjeronauku, izgradnju džamija u gradovima, nošenje mahrame. Naročito je neprihvatljivo kad ovo rade državni mediji koji žive od naše pretplate". (Saff, br. 300)

Akademik Nedžad Ibrišimović

"Ne idu svi Bošnjaci u džamiju. Samo jedna mala skupina Bošnjaka ide u džamiju, svega možda nekih desetak posto populacije, ostalih devedeset posto Bošnjaka i Bošnjakinja su, zapravo, Kazazovi drugovi i drugarice, oni su ta demokratska većina koja odlučuje. U Bosni vlada privid muslimanstva, a onda je i taj privid hipertrofiran, nakaradno izvikan, muslimani nemaju utjecaja ni na šta, u književnosti pogotovo. I u vascijeloj Bosni su neprekidno izvrgnuti vrijeđanju, napadanju, nerazumijevanju, zastrašivanju i takvim stvarima kako ondje gdje su većina, tako i ondje gdje su manjina..." (Časopis za kulturu i društvena pitanja "Behar", Zagreb, god. XX, br. 101-102)

VII. Islamofobija, diskriminacija i netolerancija: politički i državni sektor

“U mnogim državama članicama Vijeća Evrope muslimani se osjećaju socijalno isključeni, stigmatizirani i diskriminirani, oni postaju žrtve stereotipa, socijalne marginalizacije i političkog ekstremizma zbog njihove različite religijske i kulturne tradicije.”¹⁹ Nažalost, u posljednje vrijeme islamofobični diskurs postaje odlika jednog dijela javne zapadne scene na način da se islamofobija ukorjenjuje unutar javnog i političkog sektora, a posebno je povezana sa aktivnostima desničarskih političkih pokreta i stranaka koje na islamofobičnom diskursu nastoje dobiti glasove naroda, pri čemu se svjesno i nesvjesno, implicira ideja da je islam prijetnja, da svi trebaju biti protiv i iskorijeniti tu prijetnju.²⁰ Slučaj terorističkog napada u Norveškoj, 22. 07. 2011. g., i priznanje Andersa Behringa Breivika o mržnji prema muslimanima, te kako su mu bili uzori srpski političari i vojni komandanti kojima se, zbog zločina nad Bošnjacima, sudi u Haškom tribunalu, ukazuje na prelijevanje islamofobije i ekstremističkog nadahnuća iz jednog u drugo geografsko područje i širokog motivacijskog dometa ekstremnih izjava.

Politički diskurs u Bosni i Hercegovini prožet je djelima islamofobije, poticanja netolerancije i diskriminacije prema muslimanima, islamskim vrijednostima i institucijama kroz kršenje prava i sloboda, širenje i podsticanje stereotipa, iznošenje kleveta i uvreda. U 2011. g. naročito je uočljiv kontinuitet negativnog bavljenja islamom, muslimanima i Islamskom zajednicom od strane dominantne političke opcije u entitetu Republika Srpska. Najistaknutiji politički predstavnici Saveza nezavisnih socijaldemokrata (SNSD), čiji kadar obavlja važne političke i državne pozicije na lokalnom, entitetskom i državnom nivou, iznijeli su više stavova i izjava koje se kose sa standardima o ljudskim pravima i demokratskim tekovinama. Instaliranje islamofobije u državne strukture ima posebnu težinu i ostavlja dalekosežan negativan utjecaj. Kvalificiranje islama i muslimana, pravljenje podjela na “dobre” i “loše”, “poželjne” i “nepoželjne” muslimane suprotno je demokratskim standardima.

Islamska zajednica je tokom protekle godine u više navrata ukazivala na opasnu retoriku političara iz SNSD-a, prvenstveno predsjednika entiteta RS Milorada Dodika, na širenje predrasuda prema muslimanima Bošnjacima na osnovu njihove vjere, što može biti motivacija ekstremistima za nasilne i diskriminirajuće postupke. Opasna retorika i netolerancija u Bosni i Hercegovini, nakon ratne kataklizme i genocida, može odvesti društvo u nove sukobe i podsticati regrutaciju ekstremista. Islamska zajednica je osuđivala uzimanje islama kao kompromitirajućeg faktora radi podsticanja opće mržnje i animoziteta prema njemu, te naglašavala da oni koji to čine i podržavaju moraju biti osuđeni i izolirani. Stavovi da ne mogu suditi sudije muslimani i da se ne može vjerovati muslimanima predstavljaju nedvosmislene primjere činjenja i podsticanja mržnje i diskriminacije.

Uvjerenje o postojanju islamofobičnog pristupa unutar zvaničnih struktura entiteta Republika Srpska dodatno je ojačala propagandna Informacija Ministarstva unutrašnjih poslova

¹⁹ Rezolucija Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope br. 1743

(<http://assembly.coe.int/Mainf.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta10/ERES1743.htm>), pristup 12. 03. 2012.

²⁰ Četvrti izvještaj o islamofobiji OIC, maj 2010 – april 2011.: http://www.oic-oci.org/uploads/file/Islamphobia/2011/en/islamphobia_rep_May_2010_to_April_2011_en.pdf. Izvještaj ističe da za razliku od prethodnih izvještajnih razdoblja u posljednje vrijeme islamofobija se pojavljuje u novim oblicima, npr. politički subjekti koriste islamofobiju kao instrument u izborima za Evropski parlament. Navodi se da je to “novo lice islamofobije”, gdje u političkim izbornim kampanjama populistički političari stalno govore o islamu, izjavljuju da „oni”, dakle muslimani, ne dijele „naše” vrijednosti, ne cijene „našu kulturu” i imaju vjersku obavezu osvajanja Zapada.

Republike Srpske, u medijima objavljena 04. 12. 2011. g., prema kojoj su osumnjičeni za terorističke aktivnosti muslimani u mjestima gdje je zabilježen njihov značajniji povratak proglašavajući ih "vehabijama" i sigurnosnom prijetnjom te navodeći da odlaze u džamiju i da tokom ramazana organiziraju zajedničke iftare. Sramna Informacija MUP RS je ozbiljna provokacija koja potvrđuje da u sisanju straha i stigmatizaciji jedne vjerske zajednice učestvuju i državni organi za koje su muslimani koji odlaze u džamiju i okupljaju se na zajedničkim iftarima potencijalni teroristi.

Islamska zajednica je u više navrata informirana o kršenju temeljnih ljudskih prava pritvorenih osoba afro-azijskog porijekla u Imigracionom centru u Lukavici. Najpoznatiji pritvorenik u Imigracionom centru je Imad al-Husin, poznat kao Abu Hamza, koji tri i po godine boravi pritvoren u centru, iako u praksi evropskih sudova nisu poznati primjeri da se neko drži u pritvoru duže od tri godine bez suđenja. Također, porodice pritvorenih i deportiranih obavještavale su Islamsku zajednicu o kršenju osnovnog ljudskog prava, a to je pravo na zajednički porodični život, jer su njihovi muževi odvojeni od njih i njihove djece pod sumnjom da predstavljaju prijetnju za nacionalnu sigurnost BiH, dok suprugama nisu dostupne bilo kakve informacije o dokazima za navodnu krivnju. Državni organi se oglašuju o prigovore i žalbe na kršenje ljudskih prava ovih osoba.

Pripadnici drugih vjerskih zajednica su u privilegiranom položaju u odnosu na muslimane kada je riječ o glavnom sedmičnom obredu, jer su neradni dani (subota i nedjelja) dani njihovih glavnih sedmičnih molitvi. Mnogi muslimani nisu u stanju obaviti džuma-namaz zato što ustanove i firme u kojima rade, načinom organizacije i tempiranja poslova i obaveza u njima, to ne dopuštaju. Školski časovi u srednjim školama i predavanja na fakultetima se organiziraju u vrijeme džuma-namaza i tako se onemogućuje muslimanima da ostvare svoje vjersko pravo i obavezu da prisustvuju petkom glavnom sedmičnom obredu.

U segmentu vakufske imovine država posebno ugrožava imovinska prava Islamske zajednice, koja se, usljed nedonošenja državnog zakona o restituciji, i dalje bespravno koristi i otuđuje.²¹

U nastavku slijede neke od izjava i stavova političkih predstavnika kojima se podstiče islamofobija, netolerancija i diskriminacija.

18. 02. 2011., Emil Vlajki, potpredsjednik entiteta Republika Srpska

Za srbijansku "Politiku" Emil Vlajki je rekao da "Amerika forsira islamizaciju Balkana, i to kao ideološki koncept" i dodaje da on, lično, nema ništa protiv islama kao vjere. "Amerika ide na stvaranje 'velike Albanije' i islamskog Balkana iz dva razloga - da se muslimanima oduži za sva zla koja im je napravila na Bliskom i Srednjem istoku i da onemogući ujedinjenje Evrope", kaže dr. Vlajki. "Sa jedne strane imamo stvaranje islamskog bloka koji ide od

²¹ Tokom XX stoljeća preko 90% vakufske imovine u BiH je oduzeto. Nakon dugogodišnjih deklarativnih izjava političkih i državnih dužnosnika o potrebi donošenja Zakona o restituciji, tokom 2008. i 2009. g. vođene su aktivnosti na pripremi Prijedloga Zakona o denacionalizaciji, ali te aktivnosti nisu rezultirale donošenjem zakona, a tokom posljednje godine na ovom planu nije ništa urađeno. Parlamentarna skupština Vijeća Evrope je 27. 06. 1996. godine, donijela Rezoluciju br. 1096 o mjerama za uklanjanje naslijeđa bivših komunističkih totalitarnih sistema (Resolution 1096, Council of Europe Parliamentary Assembly). Tačka 10 ističe „Skupština savjetuje da imovina, uključujući i crkvenu, koja je bila nezakonito ili nepravedno oduzeta od strane države, nacionalizirana, konfiscirana ili na drugi način izvlaštena za vrijeme vladavine komunističkih totalitarnih sustava, u načelu treba biti vraćena izvornim vlasnicima 'in integrum', ako je to moguće učiniti bez kršenja prava sadašnjih (novih) vlasnika koji su stekli tu imovinu u dobroj vjeri ili prava stanara koji su unajmili tu imovinu u dobroj vjeri, te bez štete za napredak demokratskih reformi. U slučajevima kada to nije moguće, treba se dodijeliti pravedna materijalna naknada.“

Turske, preko Albanije, Kosova, pola Makedonije, Sandžaka i bošnjačkih dijelova BiH. Ovoj ideologizaciji islama na Balkanu suprotstavlja se hrišćanska koalicija, čije je ujedinjavanje u čitavoj Evropi u zamahu, a protivljenje islamizaciji je pojačano." Prema njegovim riječima, "Hrvati u Hrvatskoj, poduprti Rimom, i sa poboljšanim odnosom sa RS, protive se ovom konceptu i učestvuju u stvaranju fronta protiv islamizacije". "Takođe, poboljšavaju se odnosi i između Hrvatske i Srbije, odnosno Hrvata i Srba. Ulazak Hrvatske u EU", dodao je on, "znatno će doprinijeti poboljšanju ukupnih prilika i u RS". "Hrvatsku podržava Berlin, vodeća finansijska sila u Evropskoj uniji. Sa druge strane, očito je da kapital arapsko-islamskog porijekla mnogo više ulazi u krajeve koji su podložni islamizaciji. Treći blok suprotstavljanja islamizaciji čini Srpska pravoslavna crkva, koja ide prema ekumenizmu. Hrišćanstvo se spaja na svim frontovima - pravoslavlje, katoličanstvo i protestantizam. Moj utisak je da dolazi do stvaranja jedne hrišćanske Evrope u ideološkom smislu. To će imati i druge efekte - ekonomske, kulturne, političke", tvrdi Vlajki.

<http://www.24sata.info/vijesti/bosna-i-hercegovina/56382-Vlajki-priziva-raspad-drzave-BiH-kao-glavno-popriste-borbe-hriscanstva-islama.html#ixzz1EIZX3l2k>

8. 03. 2011., Emil Vlajki, potpredsjednik entiteta Republika Srpska

"Islamizacija Balkana je u punom tijeku potpomognuta od strane 'Velikog brata'. Već se naziru konture buduće zajednice pravovjernika: Turska, Albanija, navodna država 'Kosovo', Preševska dolina, pola Makedonije, dio Crne Gore, Sandžak, te pola BiH. Istovremeno, vladajuće evropske elite postale su svjesne ideologizacije islama koja prijeti Starom kontinentu proglašivši kraj multikulturalizma. Politički ideologizirani islamisti koji su zloupotrijebili vlastitu vjeru, žele da u Europi, u ime multikulturalizma, takvo jedno univerzalno ljudsko pravo iskoriste za svoje partikularne, posebne, vjerske ciljeve, namećući evropskoj civilizaciji svoju civilizaciju. Taj manevar im nije uspio i revolt Europljana je već vidljiv na nivou neformalne koalicije koja se upravo stvara: Njemačka, Francuska, Engleska, Švicarska, Holandija, Austrija i ini. Isto tako, Njemačka, u duhu rečenog, podržava Hrvate u BiH na formiranje njihovog vlastitog političkog teritorija. Zagreb ovom procesu daje podršku, a neslužbena alijansa kršćanskog pučanstva (pravoslavnog i katoličkog) se formira. Kontakti između Republike Srpske i Republike Hrvatske su učestali i međusobno razumijevanje je u usponu." (Nezavisne novine)

11. 07. 2011., Milorad Dodik, predsjednik Republike Srpske

"Mi ne vjerujemo u dobre namjere muslimana. Imamo potpuno negativno povijesno iskustvo", intervju za bečki „Der Standard“ (preneseno u Nezavisnim novinama).

23. 12. 2011., Milorad Dodik, predsjednik Republike Srpske

„Muslimani na prostoru gdje žive i gdje su manjina treba da budu dobri sa lokalnim okruženjem, a onda kada postanu većina da grade državu sa šerijatskim predznakom i to je nešto što se u BiH apsolutno može da vidi." (Srna)

17.08.2011., Nebojša Radmanović, srpski član Predsjedništva Bosne i Hercegovine

"Kada se pismo pročita, vidi se da je ono vrsta pripreme za rat. On u pismu kaže da se ne treba čuditi kada se desi nešto krupnije u BiH čime će se zabaviti BiH i Evropa", komentar je pisma reisu-uleme dr. Mustafe Cerića upućeno članovima Predsjedništva i Tužilaštvu BiH, u kojem se traži očitovanje i zaustavljanje uvredljive retorike Milorada Dodika prema muslimanima. (Nezavisne novine)

10.12.2011. - Nikola Špirić, predsjedavajući Vijeća ministara BiH

„Špirić tvrdi da niko ozbiljno ne vodi računa o tome što je BiH demografski već nagrizena radikalnim islamom, koji dolazi spolja i ne razmišlja o tome da će za nekoliko decenija, a možda i ranije, većina stanovništva u ovoj zemlji biti arapskog porijekla“, piše beogradski list Press, koji u nastavku citira Špirića. „Ta promjena demografske slike promjeniće i krvotok ovdašnjih muslimana, što neće biti dobro ni za koga... Plašim se da na kraju ništa neće ostati od izvornih vrijednosti bosansko-hercegovačkih muslimana i da će se sve pretvoriti u arapski, radikalni i šerijatski svijet... U BiH će biti toliko islamskih grupa koje će se međusobno sukobljavati da ni njima neće biti lijepo, a kamoli Srbima i Hrvatima.“

http://pressrs.ba/sr/vesti/vesti_dana/story/5697/BiH+%C4%87e+postati+arapska+zemlja.html

15. 12. 2011., Nikola Špirić, predsjedavajući Vijeća ministara BiH

“Radikalni islamski elementi promijeniće identitet bosanskih muslimana. Prva cijena biće oni, a poslije njih će to biti i Srbi i Hrvati. Ako se SAD, zajedno sa predstavnicima islamskih zemalja, bore protiv terorizma, zašto onda mi u BiH to ne shvatamo kao opasnost i zajedno ne sagledamo način na koji ćemo se oduprijeti ovom globalnom zlu?” (BN televizija)

20. 12. 2011., Rajko Vasić, generalni sekretar SNSD-a

Rajko Vasić, generalni sekretar SNSD-a, ustvrdio je da je „BiH kršćanska zemlja“, a objašnjavajući tu svoju konstrukciju, pojasnio je: „Ali podsjećam da govorim o zemlji a ne o državi na koju on (tj. reisu-l-ulema), i drugi, misli kad god se pomene bilo što vezano za BiH. Zemlja je neosporno hrišćanska. Islam je ovdje došao otomanskom agresijom i opstao, i to ponavljam, silom i hrišćanskom tolerancijom. To ne može promijeniti nijedan visoki predstavnik“ - kazao je Rajko Vasić. (Srna)

05. 04. 2011., Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske

Hrvatski predsjednik Ivo Josipović je u utorak u Dubrovniku u intervjuu za britansku novinsku agenciju Reuters govorio o nemirima u Libiji ističući kako je zabrinut da bi zbivanja u toj sjevernoafričkoj državi mogla utjecati na radikalne muslimane u susjednoj BiH. "To je definitivno sigurnosni problem ne samo za njih (sjevernu Afriku), nego za cijelu južnu Europu", kazao je Josipović. "Mi smo u posebno osjetljivoj situaciji jer graničimo s Bosnom u kojoj živi puno muslimana i nadam se da taj sukob, osobito u Libiji, neće utjecati na odnose različitih nacionalnosti u Bosni i u susjednim zemljama", zaključio je Josipović. Istaknuo je da je zabrinut time što je u Bosni bilo radikala, osobito tokom rata u toj zemlji, koji su došli iz drugih zemalja i dodao da su "neki od njih još tamo, a neki su otišli iz Bosne". "Mislim da je lokalno muslimansko stanovništvo samosvjesno, da razumije i dijeli europske vrijednosti i cijeni dobrosusjedsku saradnju", rekao je Josipović. (Fena)

VIII. Lična i kolektivna dimenzija slobode vjere u medijima

Obaveza je medija poštivanje prava na slobodu vjere i savjesti, prava na slobodu izražavanja vjerskih stavova i kolektivne dimenzije slobode religije prema međunarodnim standardima o ljudskim pravima, upotreba primjerenog jezika i uvažavanje digniteta vjernika i vjerskih zajednica. U BiH mediji već hronično pate od manjka objektivnosti, profesionalnih i etičkih standarda, njegovanja kulture dijaloga i jezika primjerenog javnom diskursu, dok su pojedini mediji postali moćni kanali širenja islamofobičnog diskursa i netolerancije prema muslimanima. Naročito je zabrinjavajuće što su javni servisi, koji se finansiraju od zakonom propisane takse građana, izgubili svoju zakonom utvrđenu obavezu da pružaju tačnu, preciznu i ideološki neobjednu informaciju, te obavezu odražavanja interesa svih građana. Javni radio-televizijski servisi pretvaraju se u političke i ideološke glasnogovornike u čijim se programima krše individualna i kolektivna prava muslimana i vrijeđaju njihova osjećanja. Na taj način oni su postali sredstva javne represije i progona islamskih vrijednosti, a nerijetko javni prostor postaje poprište „zločina iz mržnje“, koji se iskazuje kroz djela prikrivene i neprikrivene mržnje prema učenju ili osobi zbog njenih vjerskih uvjerenja. Usljed toga mediji kreiraju ambijent koji podstiče izolaciju i marginalizaciju vjerskih ideja i vjernika i shvatanje da je lakši život bez islama, ili ako se nije musliman. Sve to ukazuje da je mržnja i netrpeljivost prema vjeri bitan problem dijela društva i medija u BiH. U medijskom prostoru prisutna je tendencija površnog i zlonamjernog tumačenja islama od strane nekompetentnih osoba. Primjetna je praksa izdvajanja reisu-l-uleme u odnosu na autoritete drugih vjerskih zajednica i neprimjereno etiketiranje, kao i praksa negativnog medijskog pristupa Islamskoj zajednici.

Posebno intenzivan tretman islama, Islamske zajednice i muslimana u medijima bio je oko pitanja statusa vjeronauke u Kantonu Sarajevo i nakon napada Mevlida Jašarevića na Ambasadu SAD u Sarajevu. U medijskim raspravama o vjeronauci prelamali su se ostrašćeni ideološki i politički interesi koji su potpuno zanemarili argumente, trezven i racionalan razgovor o modalitetima zadovoljavanja zakonskog i ljudskog prava roditelja na odgajanje djece u skladu sa vlastitim uvjerenjem. Pucnji na zgradu Ambasade SAD predstavlja direktnu negaciju islamskih vrijednosti, prouzročili su nemjerljivu štetu muslimanima, a jedna vrsta štete je rasplamsavanje islamofobije u Bosni i Hercegovini i šire. Ovakvi nasilni akti daju povod za verbalne napade na islam i muslimane. Islamska zajednica je uvijek i na svakom mjestu osuđivala ekstremizam, međutim izjave i ponašanje nekih muslimana pojedinaca i grupa, posebno u Sudu Bosne i Hercegovine, štetne su za muslimane i protiv su njihovih interesa, međutim takve pojave se generaliziraju i u pojedinim medijima se one koriste kao razlog za diskreditaciju i stalno optuživanje i vrijeđanje Islamske zajednice, muslimana i reisu-l-uleme. Naročito na internetu postoji značajan broj sadržaja kojima se širi mržnja prema Islamskoj zajednici.

Iako javni prostor nije ideološki ekskluzivno područje bilo koje društvene grupe, nego ga ravnopravno dijele svi zainteresirani u skladu sa zakonom, ipak jedan dio medija iskazuje permanentni animozitet prema institucionalnoj Islamskoj zajednici, a naročito reisu-l-ulemi, što, pored očitog kršenja zakona, profesionalnih novinarskih standarda i kodeksa, zatim narušavanja općeprihvaćene kulture dijaloga, prerasta u mržnju i ignoriranje svih pozitivnih dostignuća.

Dva primjera slikovito pokazuju odnos javnog televizijskog servisa prema Islamskoj zajednici. U prvom se radi o grubom i bahatom ometanju vjerskog obreda kao zakonom zaštićenog prava. Naime, ekipa Federalne televizije 23. 08. 2011. je ušla u obuču s kamerom u

džamiju u Živinicama tokom klanjanja teravih-namaza. Drsko uznemiravanje i ometanje vjernika tokom vršenja obreda, upad u obredni prostor i sknavljenje sakralnog džamijskog prostora predstavlja grubo kršenje pozitivnih zakona i standarda o slobodi vjere. Džamije i mesdžidi nisu javni društveni prostor i u njima postoje jasna pravila ponašanja. Za one koji mimo namjere obavljanja obrednih radnji dolaze u džamiju postoji način i procedura kako to mogu učiniti. Drugi primjer odnosi se na džemat Piljužiće, Medžlis IZ Tešanj. Federalna televizija objavila je 12. 06. 2011. g. prilog o džematu Piljužići u kojem je optužila lokalnog imama za zlostavljanje djece, obrušavajući se na Islamsku zajednicu za nepoduzimanje potrebnih mjera, iako je već bio u toku disciplinski postupak protiv imama. Međutim početkom decembra u Federalnoj televiziji desio se obrat, te je u priložima od 02.12 i 12.12. 2011. godine stala u zaštitu imama protiv kojeg je proveden disciplinski postupak i izrečena mjera napuštanja džemata. Zaboravivši raniji prilog, FTV je optužila "vehabije", zatim jednu političku partiju da hoće preuzeti džemat i istjerati imama. Tako je Federalna televizija podsticala podjele, sukobe i narušavanje međuljudskih odnosa, ometala normalno funkcioniranje rada Medžlisa Islamske zajednice Tešanj i destabilizirala rad svih džemata na području Medžlisa IZ Tešanj. Federalna televizija od džemata Piljužići pravila je medijski slučaj.

Mediji u entitetu Republika Srpska skoro svakodnevno plasiraju izvještaje o muslimanima "vehabijama", okupljanju "vehabija" u različitim dijelovima Bosne i Hercegovine, njihovim sigurnosnim prijetnjama, što proizvodi stanje permanentne propagande i podstiče strah i predrasude. Ovi mediji imaju svoje prepoznatljive sagovornike i samopromovirane eksperte, poput Dževada Galijaševića i Darka Trifunovića, koji su iznijeli na desetine neistina i propagandnih konstrukcija o muslimanima.

Slijede neki od primjera islamofobičnog diskursa i širenja predrasuda i netolerancije prema muslimanima i Islamskoj zajednici.

31.01. 2011., Dževad Galijašević

Dževad Galijašević, član Stručnog tima jugoistočne (JI) Evrope za borbu protiv terorizma i organiziranog kriminala, ustvrdio je kako bošnjački član Predsjedništva BiH Bakir Izetbegović i lider Stranke za BiH Haris Silajdžić bezrezervno podržavaju i štite vehabije, kojih, prema Galijaševićevoj procjeni, trenutačno u BiH ima oko 100.000. Dodavši kako im potporu pruža i poglavar Islamske zajednice u BiH reis Mustafa Cerić, Galijašević ističe kako će se, dok god njih trojica budu podržavala vehabije, taj pokret radikalnog islama u BiH širiti. Prema riječima Predraga Čeranića, stručnjaka za obavještajno-sigurnosna pitanja, vehabije u BiH su dio globalnog pokreta, čiji je jedan od ciljeva, kako je rekao, stvaranje balkanskog emirata. Prema nekim ocjenama, BiH je glavni poligon u Evropi za obuku vehabija (Dnevni list)

28. 03. 2011., Arijana Saračević Helać

"Pasionirani ljubitelj markirane odjeće i svjetskih brendova, seljače iz Gračanice kraj Visokog, tom je rečenicom dokazao da on želi biti boss, ravan Berlusconiu, da želi imati svoj zamak, utemeljen krvavim i opljačkanim novcima i utvrđen na zemlji u kojoj su razrovane ljudske kosti... E, pošto se mi neprilagođeni ne prilagođavamo, nije bilo druge, pa se reis, prošlog petka na hutbi u Begovoj džamiji, zašto ne reći, iako nije u mom stilu, ali baš naseruckao nagovještavajući koje novine i portale džemat treba da čita, koju TV da gleda."

<http://protest.ba/v2/ma-kome-ti-ba/>

12. 05. 2011., Boris Dežulović

“Zvao me nekidan u dva iza ponoći Kožo. Ima on taj običaj, zovne u gluho doba noći iz kafane da ispriča vic. Znaš li, kaže, da je Chuck Norris oborio Allaha iz vjeronauka? Baš se Allah nasekirao, odgovorih ja. Ionako mu po novome ne ulazi u opći uspjeh. Sva je sreća da mu Chuck Norris ne predaje fiziku, hemiju i biologiju. I da mu Arzija Mahmutović nije kantonalna ministrica obrazovanja. Morao bi Allah popravljati prosjek na fizičkom.”
(Oslobođenje)

08. 09. 2011., Emisija „Odgovorite ljudima“

“Sjećam se tog istog reisa koji je tamo neke '99. , '93. u ratu nas djecu iz miješanih brakova nazivao kopiladima, itd. (Anketa, FTV)

22. 10. 2011., Gustav Antunović

Ovi urinocentri u stvari imaju veze s vjerom i velikodržavnim projektom. U nama susjednoj državi, ali i dijelu hrvatske Domovine, Bosni i Hercegovini, dio populacije ih voli nazivati "islamskim centrima". Moja malenkost ne, jer taj naziv nije u potpunosti točan. Islamski centri su vjerske građevine koje se grade za potrebe vjernika muslimana, dok su urinocentri pompezne betonjare suludih dimenzija koje služe samo i jedino za zapišavanje teritorija... Da skratim i dodatno pojasnim, svi urinocentri jesu islamski centri, ali nisu svi islamski centri urinocentri... Dva urinocentra u bošnjačkim mokrim snovima koja trenutno izazivaju najveće međuetničke tenzije u Bosni i Hercegovini su onaj u Mostaru i onaj u Livnu.
(www.hercegbosna.org)

IX. Zapošljavanje

Direktiva 2000/78/EC i Direktiva 2006/54/EC tretiraju jednak tretman muškaraca i žena pri zapošljavanju i radu i eliminaciju direktne i indirektno mogućnosti vršenja diskriminacije u zapošljavanju. Zakon o radu u Federaciji BiH ugradio je elemente međunarodnih konvencija kojima se eliminira diskriminacija, po članu 5 ovog zakona „osoba koja traži uposlenje, kao i osoba koja se uposli, ne može biti stavljena u nepovoljniji položaj zbog rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, nacionalnog ili socijalnog porijekla“.

Pored toga što vjersko uvjerenje ne smije biti uzrok diskriminacije prilikom traženja posla i zapošljavanja, također treba imati na umu da je čovjekov svjetonazor nemoguće odvojiti od same osobe ili ga ostaviti “kod kuće” prilikom odlaska na posao. Sa diskriminacijom na radnom mjestu ili prilikom traženja posla naročito su suočene muslimanke koje prakticiraju vjeru kroz nošenje marame. Značajan broj muslimanki smatra da im je zaposlenje otežano ili uskraćeno zbog nošenja mahrame, od kojih jedan broj izričito tvrdi da im je rečeno da ne mogu raditi na određenom radnom mjestu sa mahramom, neke, iako im to nije jasno rečeno, uvjerenja su kako su na osnovu raznih pokazatelja uvidjele da je marama razlog zbog kojega nisu dobile posao. Jedan dio diskriminiranih muslimanki ističu da su imale najbolje kvalifikacije, ali kada su došle na intervju bile su eliminirane jer su vidjeli da nose mahramu, dok neke navode da vjeruju da su dobile posao zbog toga što nije bilo usmenog intervjua te su primljene na osnovu kvalifikacija dostavljenih pismenim putem.²² Prema međunarodnim dokumentima za zaštitu ljudskih prava ograničenje prava na prakticiranje religije moguće je uvesti samo zakonom pod uvjetom da je to u demokratskom društvu nužno zbog zaštite javne sigurnosti, reda, zdravlja, morala i osnovnih prava i sloboda drugih lica. Međutim niko nije dokazao da prakticiranje vjere nošenjem mahrame krši bilo koju od navedenih odrednica.

Diskriminaciju muslimanki koje nose mahramu podržao je i Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini. Vera Jovanović, predsjednica Helsinškog komiteta, o nošenju mahrame u javnom prostoru je izjavila: „U svim situacijama gdje se radi u javnim organima, javnim službama, gdje dolaze ljudi, drugi i drugačiji, manifestovanje samo jedne vrste vjerskih osjećanja, može izazvati nelagodu kod ovih drugih. Mislim, kad su u pitanju javni organi i institucije države, da onda tu moraju postojati određena pravila, upravo zato što su to javna mjesta na koja dolaze i oni koji imaju drugačije poglede na vjeru, ali i ateisti. Ovdje se radi o javnim ustanovama gdje se pružaju javne usluge i svi građani moraju biti jednaki, u smislu da svoja vjerska osjećanja i opredjeljenja sačuvaju za svoj privatni prostor, a da ga kao i drugi vjernici, ne manifestiraju u javnom prostoru.“ Iz ovoga može se naslutiti stav po kome mahrama tobože podriva sekularnost. Ako je osnovna karakteristika sekularne države odsustvo direktnog utjecaja određenog svjetonazora na državu i njene institucije te odsustvo odluka koje su određenim svjetonazorom inspirirane, iz gornjeg stava može se naslutiti aluzija i poruka da sekularno društvo kao takvo ne trpi ili ne bi trebalo da trpi javni vjerski pluralizam njegovih građana i građanki, pretpostavljajući da je sekularno društvo ono društvo u kome je religija isključivo privatna stvar. Međutim takvo shvatanje sekularnog društva ne podupire preovlađujuća demokratska praksa, jer glavna odlika pluralnog društva upravo jeste pružanje jednakih prava i usluga svim ljudima koji pripadaju različitim grupama, religijama i opredjeljenjima u jednom takvom društvu.

U raspravama o prakticiranju vjere putem nošenja mahrame potrebno je napraviti jasnu razliku između zabrane isticanja vjerskih simbola u javnim prostorima, jer su ti prostori

²² Opširnije vidjeti: Đermana Šeta, *Zašto marama? Bosanskohercegovačke muslimanke o radu i životu pod maramom*, Centar za napredne studije i Centar za interdisciplinarnu postdiplomske studije, Sarajevo, 2011.

zajednički, i individualnog prava na prakticanje religije, jer nošenje marame spada u domen prakticanja religije, odnosno obredoslovnu praksu bez koje muslimanke koje nose mahramu smatraju da im njihova vjera nije potpuna. Zabrana isticanja simbola i prakticanje vjere nisu identična područja, jer je mahrama dio obrednog života muslimanke.

Diskriminacija u Oružanim snagama BiH

Pripadnica Oružanih snaga BiH Emela Mujanović, zaposlena u Centru za profesionalni razvoj u Pazariću, koja je odlučila potpuno primijeniti islamske propise oblačenja i počela dolaziti na posao sa mahramom u vidu potkape, onemogućena je da dolazi na posao i protiv nje je pokrenut disciplinski postupak. Pukovnik Samir Nukić, komandant Centra za osnovnu obuku Pazarić, zabranio je ulazak u kasarnu Emeli Mujanović dok ne skine mahramu jer se to protivi Standardnim operativnim procedurama u OS BiH o nošenju uniforme. Ona je suspendovana i nalazi se kod kuće.

Diskriminacija u sudu

Predsjednik Općinskog suda u Travniku Goran Dujic osporio je pravo jednoj od uposlenica suda da pokrivena dolazi na posao, tvrdeći da se radi o kršenju kodeksa kojim se zabranjuje isticanje vjerskih simbola u pravosudnim institucijama.

Diskriminacija na turniru u Prozoru

Na Drugom međunarodnom karate turniru "Rama Open 2011", održanom 22. 10. 2011. g. u Prozoru, odstranjena je s takmičenja mlada karatistkinja iz Bugojna zato što je nosila mahramu. Naveden je razlog da mahrama ne spada u sportsku opremu. Generalni sekretar Karate saveza BiH Dragoslav Dojčinović je, nakon protesta trenera, kazao da oni „nisu vjerska, nego sportska organizacija“, te da je bio na turnirima u arapskim zemljama, „gdje također nema takmičarki u maramama“ i ustvrdio: „Samo što su naši muslimani veći od svih ostalih u svojim nastojanjima da naprave budale od sebe.“ (Dnevni avaz, 24. 10. 2011.)

Uprava za indirektno oporezivanje (UIO) BiH

"Nezavisnim" je ranije potvrđeno da radnici UIO BiH koji su smješteni u zgradi u Ulici Nikole Tesle u Banjoj Luci već duže vrijeme strahuju za ličnu bezbjednost zbog izrazito radikalnog ponašanja kolege Osmana Murselovića s kojim dijele kancelariju. Radnici koji su željeli ostati anonimni ispričali su za "Nezavisne" da je Murselović prije terorističkog napada u Sarajevu svakodnevno dolazio na posao u podvrnutim hlačama, te sa bradom i kapicom na glavi. Svoje vjerske obrede Murselović je obavljao na radnom mjestu u kancelariji i to pred očima mnogobrojnih kolega koje su bile zbunjene ovakvim ponašanjem. Nakon napada u Sarajevu, oni su kazali da je Murselović djelimično prikrio svoja vjerska opredjeljenja, ali i dalje izvodi obrede na radnom mjestu i dok traje radno vrijeme i to na balkonu zgrade u kojoj radi, iako tako nešto zabranjuje Kodeks ponašanja zaposlenih u UIO BiH. "Znamo da je Murselović vehabija i u skladu sa zakonom pratimo sve aktivnosti vezane za ovaj slučaj", pojasnio je kratko naš izvor iz MUP-a RS. (02. 11. 2011.) <http://www.nezavisne.com/novosti/bih/Vehabija-Murselovic-Molim-se-Bogu-na-radnom-mjestu-i-dalje-cu-to-ciniti-113158.html>)

X. Obrazovanje i prava roditelja

Međunarodnim standardima o ljudskim pravima i slobodama priznato je neotuđivo pravo roditelja da odgajaju i obrazuju djecu u duhu svojih uvjerenja i vjerskog učenja. U Bosni i Hercegovini ta prava i sloboda dovode se u pitanje, često osporavaju u dijelu koji se odnosi na pitanje vjeronauke u javnim školama.

Nepromišljeno i neodgovorno eksperimentiranje ministra obrazovanja i nauke u Vladi Kantona Sarajevo Emira Suljagića sa statusom predmeta Vjeronauka u školama Kantona Sarajevo pokrenulo je brojne i žestoke javne rasprave koje su povremeno poprimale ostrašćene ideološke forme neprimjerenog karaktera i retorike, pretvorivši Vjeronauku u glavno pitanje i problem u državi. Ministar je svojim postupkom unio „pravnu nesigurnost“ donoseći retroaktivne odluke, a potom nastupio prediktivno obavezujući škole autoritetom svoga položaja da postupe prema njegovom dopisu koji će naknadno biti pretvoren u zakon. Naime, u dopisu osnovnim, srednjim školama i fakultetima od 22. 04. 2011. g., ministar Emir Suljagić obavijestio je škole da ocjenu iz Vjeronauke ne unose u prosjek ocjena, iako je to bilo predviđeno na početku školske godine. Taj dopis je tretirao kao odluku. Nakon što su ponuđeni brojni dokazi o pravnoj neutemeljenosti njegovog dopisa, koji je tretirao kao odluku, ministar Suljagić svoju raniju odluku nazvao je instrukcijom. Tako je javnost saznala da ni sam ministar ne zna šta je donio: odluku ili instrukciju. Usljed ministrovih eksperimenata direktori škola su dovedeni u poziciju da se upuste u kršenje zakona. Nakon što je Skupština Kantona Sarajevo korigirala odluku ministra, početak školske 2011/2012. g. ponovo je obilježen ministrovim korekcijama statusa Vjeronauke, pozivajući se na zakon koga nema i koji će tek biti donesen. Ovo je razotkrilo svu neozbiljnost i igranje sa tako krucijalnim javnim interesom, kao što su: obrazovanje, školski sistem, volja roditelja i djece u Kantonu Sarajevo. Više od 1500 roditelja učenika koji pohađaju Vjeronauku na području Kantona Sarajevo potpisalo je protestno pismo koje je predato Ministarstvu obrazovanja i nauke Kantona Sarajevo, izražavajući nezadovoljstvo samovoljom i jednostranom odlukom ministra obrazovanja i nauke. Roditelji su zatražili da ministar stavi van snage svoju odluku kojom se diskriminira i potire njihova i volja njihove djece i krši pravo na ravnopravnost vjerskog obrazovanja, jer preko 90% učenika se izjasnilo za pohađanje vjeronauke. Zanimljivo je da su neke nevladine organizacije za zaštitu ljudskih prava, poput Helsinškog komiteta, umjesto zaštite prava građana i borbe protiv njihove diskriminacije stale uz vlast koja je pokušala s pozicije moći propisivati mjeru ljudskih i obrazovnih prava vjernika.

Na području entiteta Republika Srpska 27. januar se proslavlja kao dan svetog Save, sveca i utemeljivača Srpske pravoslavne crkve. Savindan se obilježava u školama u RS kao radni, ali nenastavni dan, tj. školska slava. Đaci i prosvjetni radnici proslavljaju Savindan svečano, uz priredbe, akademije i sječenje slavskog kolača, čemu moraju prisustvovati učenici muslimani.

Četiri područne osnovne škole u bošnjačkim povratničkim naseljima u Prijedoru (Rizvanovići, Čarakovo, Hambarine i Zecovi), u subotu 03. 12. 2011. g. su po nalogu direktora i uprave centralne škole imale nastavu, kako bi “nadoknadili jedan slobodan dan koji su koristili za proslavu muslimanskog vjerskog praznika Kurban-bajrama”, a djeca nisu pohađala školu 07. 11. 2011. god. Ovakvom odlukom direktor i uprava škole izvršili su diskriminaciju učenika na osnovu vjere, jer učenici muslimani nisu imali pravo na slobodan dan za svoj vjerski praznik. Učenici pravoslavci ne nadoknađuju neradne dane za svoje vjerske praznike. Time su prekršeni Zakon o osnovnom obrazovanju i vaspitanju RS-a i Zakon o praznicima RS-a.

XI. Umjetnička djela

Ismijavanje i vrijeđanje islamskih vrijednosti i tradicije, vjerskih osjećanja muslimana ili nevjerodostojno kontekstualiziranje imamske profesije u umjetničkim djelima nije prihvatljiva praksa. Evropska konvencija o osnovnim pravima i slobodama u članu 10 garantira slobodu umjetničkog izražavanja, koja ima svoje granice „radi zaštite zdravlja ili morala, radi zaštite ugleda ili prava drugih“. Evropski sud za ljudska prava u Strazburu u predmetu Institut Otto-Preminger protiv Austrije (Aplikacija br. 13470/87), podržao je odluku austrijskih pravosudnih organa o zabrani prikazivanja i zapljene filma zbog povrede vjerskih osjećanja rimokatolika i odlučio da film vrijeđa pravo na slobodu vjere iz člana 9 Konvencije. Evropski sud za ljudska prava konstatirao je kako garantirana vjerska osjećanja vjernika „može legitimno smatrati da su narušena provokativnim predstavljanjem objekata koji su predmet vjerskog poštovanja, kao i takvo predstavljanje koje se može smatrati zlonamjernim kršenjem duha tolerancije, koji također mora biti odlika demokratskog društva“. Presuda Evropskog suda za ljudska prava utvrdila je da sloboda umjetničkog izražavanja ima svoje granice, među kojima je i zaštita prava drugih.

U medijima u Bosni i Hercegovini prisutan je trend ismijavanja i vrijeđanja osjećanja muslimana kroz strip, karikaturu, fotomontažu, objavljivanje vulgarnih muzičkih sadržaja i napjeva. Karikaturalnom predstavljanju naročito je izložena ličnost reisu-l-uleme, čak se neki sadržaji i kada nema njegovih izjava ilustriraju karikaturom ili što ružnijom fotografijom reisu-l-uleme, pa i izjave i tekstove osoba koje nisu ni u kakvoj vezi s Islamskom zajednicom. U jednom dijelu medija tokom 2011. g. vođena je javna rasprava o sadržaju knjige „Poslanik“, autora iranskog porijekla Kadera Abdolaha. Navedena knjiga sadrži uvredljive sadržaje o Muhammedu, a.s., dok je i sam autor iskoristio te rasprave da ponovo uvrijedi muslimane riječima: „Muhammed je častan čovjek, Kur'an je njegovo remek-djelo.“ Ili: „Muhammed koga su neki ljudi stvorili liči na punjenu pticu, on nema duha, on je tek svetac bez karaktera. Tako ti ljudi samo vrijeđaju Muhammeda. Ali, čitaj Kur'an svojim očima, svojim rukama i svojim usnama, i ukusom, pa ćeš ugledati pravog Muhammeda. On je izuzetan, od krvi je i mesa, muškarac, pjesnik, trgovac, otac, muž, vođa, on voli mlade žene, on je izuzetno spretan vođa, on vodi ratove, vara, Jevrejima pravi pakao od života, uživa u životu, pravi veličanstvenu prozu, izgovara sure. Oh, tako božanstvene tekstove.“

Gaženje Kur'ana

Karikaturista Mirza Ibrahimpašić objavio je ilustraciju na kojoj se pored reisu-l-uleme dr. Mustafe Cerića i kardinala Vinka Puljića nalazi dvoje djece, ono sa šahovnicom gazi Kur'an, a ono sa fesom na glavi gazi Bibliju. (Dani, br. 725, 06. 05. 2011.)

Džamija kao terorističko središte

Na pet novinskih stranica, uključujući naslovnu, u formi karikature objavljene su ilustracije džamije iz koje su izašli naoružani vjernici raspoređeni u strijelce, što asocira da su džamije regrutna mjesta terorista, mržnje, indoktrinacije, iz kojih izlaze teroristi s oružjem u rukama. Iza njih, kao podrška, stoji reisu-l-ulema, nasmiješen, u bosanskoj ahmediji i džubetu, i saudijski kralj. Na drugoj karikaturi ismijavanju su izvrgnute riječi ezana koji uči reisu-l-ulema. Treća karikatura pokazuje da reisu-l-ulema odgaja teroriste tako što dovede muslimane u džamiju, odnosno mekteb (slika učionice) i tu ih uči Kur'anu: „Svako jutro jedan ajet izvešće nas na selamet“. Kur'anski ajeti ljude čine teroristima, nasilnicima. Kur'anski ajeti su „mevlidi“ i „ilahije“. Učeći Kur'an muslimani postaju „mevlidi“. Autor ilustracija je Mirza Ibrahimpašić. Podsjećanja radi, političar Gert Vilders je u Holandiji tražio da se zabrani Kur'an, jer je izvor zla i destrukcije. (Oslobođenje, 25. 11. 2011.)

XII. Zločin iz mržnje: vrijeđanje, napadi, sknavljenje

Krivična djela počinjena iz mržnje su djela zasnovana na predrasudama, motivirana netrpeljivošću prema određenim grupama u društvu. Takva djela podliježu sljedećim kriterijima: djelo počinjeno iz mržnje mora biti propisano kao krivično djelo u krivičnom zakonu; krivično djelo počinjeno iz mržnje mora biti motivirano predrasudom, znači da je počinilac izabrao žrtvu krivičnog djela na osnovu zaštićenih karakteristika. Zaštićena karakteristika je temeljna ili glavna karakteristika koju dijele članovi grupe, kao što je rasa, religija, nacionalna pripadnost ili jezik. Žrtva može biti jedna osoba, više osoba ili imovina, koja se dovodi u vezu sa grupom koja dijeli zaštićene karakteristike.²³ Također, krivično djelo počinjeno iz mržnje nije uvjetovano time da počinilac osjeća mržnju. Umjesto toga, ono zahtijeva da je krivično djelo motivirano predrasudom. Predrasuda znači da osoba ima stereotipna preduvjerenja prema nekoj osobi ili grupi. Pošto su ova krivična djela počinjena zbog onoga što određena žrtva, žrtve ili imovina predstavljaju, počinilac ne mora imati nikakvih osjećaja prema pojedinačnoj žrtvi.

Muslimani, službenici a naročito imovina Islamske zajednice bili su česta meta napada i sknavljenja, verbalnih prijetnji i uvreda. Uzimajući u obzir šta predstavljaju i kakvu simboliku imaju, za većinu takvih postupaka može se ustvrditi da predstavljaju krivična djela počinjena iz mržnje. Osobito kada se radi o napadima na džamije, imame i vjernike prilikom odlaska ili povratka iz džamije.

Obnova i gradnja džamija i mesdžida nailazi na značajne teškoće na području Livna, gdje su nakon prošlogodišnjeg rušenja mesdžida u izgradnji u Sturbi, u 2011. godini vođene aktivnosti da se onemogućí obnova i izgradnja džamije Ćurčinica. Zbog obnove ove džamije održana je vanredna sjednica Općinskog vijeća Livno na kojoj su izrečene teške riječi prema Islamskoj zajednici i muslimanima, zatraženo obustavljanje gradnje a u tu svrhu potpisivana je peticija. Ipak, uklanjanje bespravno izgrađene pravoslavne crkve sa privatnog posjeda Fate Orlović u Konjević-Polju (Bratunac) najdrastičniji je primjer dugogodišnjeg kršenja imovinskog prava i predstavlja poraz svih domaćih i međunarodnih normi i zahtjeva.

07. 01. 2011., Prnjavor

Osknavljeno mezarje u haremu Gradske džamije u Prnjavoru.

11.01.2011., Bosanska Gradiška

Ispred džamije Tekije u Bosanskoj Gradišci zapaljene novine pri čemu su oštećeni prozor, ulazna vrata i fasada.

13. 01. 2011., Banja Luka

Porušeni nišani u haremu Stupničke džamije u Banjoj Luci.

20. 01. 2011., Gacko

Na prostorijama Medžlisa Islamske zajednice Gacko razbijeni prozori.

23. 01. 2011., Bratunac

Provaljeno u vakufsku kuću u Bratuncu.

²³ "Razumijevanje krivičnih djela počinjenih iz mržnje: Priručnik za Bosnu i Hercegovinu", izdavač: Ured OSCE-a za demokratske institucije i ljudska prava (ODIHR) u saradnji sa Misijom OSCE-a u BiH, OSCE/ODIHR 2010.

29. 01. 2011., Brčko

Policija legitimisala vjernike nakon jacija-namaza ispred Bijele džamiju u Brčkom.

21. 02. 2011., Čapljina

Nepoznata osoba ili više njih provalile su u noći s nedjelje na ponedjeljak (20. na 21. februar 2011.) u džamiju u Višićima kod Čapljine.

27. 02. 2011., Banja Luka

Na Potočkoj - Hadži-Pervizovoj džamiji u Banjoj Luci polupani prozori.

29. 03. 2011., Bosanski Novi

U džematu Urije, Bosanski Novi, osoba srpske nacionalnosti je autom udarila u harem (ogradu) džamije, verbalno napala na grupu žena koje su izlazile iz džamije i imama džemata. Tom prilikom je napadač ponavljao prijetnje smrću i protjerivanjem muslimana i imama, paljenjem i rušenjem džamije, ističući „da se borio da u Republici Srpskoj ne bude džamija i muslimana“, te fizički nasrnuo na imama Muhamed-ef. Hodžića.

30. 03. 2011., Bosanski Novi

U mjestu Suhača, Bosanski Novi, zapaljena je kuća, garaža i kamp-kućica u vlasništvu povratnika Bošnjaka, Izeta i Derviša Vranića.

30. 03. 2011., Banja Luka

U banjalučkom naselju Mejdan u noći 30. 03. 2011. godine sa zgrade Muftijstva banjalučkog skinuta je i odnešena ploča na kojoj se nalazio natpis i oznaka da je to zgrada Muftijstva.

02. 04. 2011., Foča

Salem-ef. Ćemo, predsjednik Medžlisa Islamske zajednice Foča i imam u džematu Mrežica u gradu Foča, bio je izložen verbalnom i fizičkom napadu od strane više osoba. Tom prilikom imamu Ćemi su nanesene tjelesne povrede i upućene brojne verbalne prijetnje i uvrede, kao što su „vi se ovdje širite“, „vičete Allahu ekber“ te druge nepristojne riječi i psovke.

08.04.2011., Novi Travnik

Kamenovana džamija u ulici Kalinska u Novom Travniku.

23. 04. 2011., Vlasenica

Vjericima upućivane psovke, uvrede i verbalne provokacije prilikom obavljanja kolektivne džezaze u Vlasenici.

03. 05. 2011., Bosanski Novi

Na ogradi gradske džamije u Bosanskom Novom ispisan uvredljivi graffiti „Delije“ i „Srbija“.

11. 05. 2011., Prijedor

Uvredljiv grafit „Incko je mrtav, Cigani i Muslimani u logore“ ispisan u Prijedoru.

13. 05. 2011., Doboj

U petak, 13. 05. 2011. godine, za vrijeme trajanja sabah-namaza u 4:45 sati, napadnuta je džamija i kancelarije Medžlisa IZ Doboj od strane nepoznatog ili nepoznatih počinitelja. Tom prilikom je kamenom razbijeno staklo na mektebskoj učionici.

28. 05. 2011., Bijeljina

Na Mektebskom centru u Bijeljini ispisani uvredljivi grafiti „Ratko heroj“.

28./29. 05. 2011., Banja Luka

U noći sa subote na nedjelju, 28./29. maj 2011. godine izvršen je još jedan u nizu vandalskih napada na Sefer-begovu džamiju u Banjoj Luci. Tom prilikom je razbijeno jedno prozorsko staklo. Također, prethodnih dana na ulazna vrata ove džamije lijepljeni su neprimjereni plakati, a prilikom učenja ezana (poziv na molitvu) upućivane su psovke.

30. 05. 2011., Banja Luka

Nakon izlaska s noćne molitve (jacija-namaza) vjernici džamije u Banjoj Luci bili su iznenađeni slikom nedavno uhapšenog osumnjičenog za ratne zločine Ratka Mladića, koju je neko postavio pred džamijska vrata dok su vjernici bili na molitvi.

29./30. 05. 2011., Bosanska Dubica

Fasada nedavno obnovljene Čaršijske džamije gađana je jajima, dok su tokom noći grupe ljudi ispred kuće imama u ovom gradu uzvikivali riječi podrške osumnjičenom ratnom zločincu Ratku Mladiću.

02. 06. 2011., Pale

Ispred džamije u Podvitezu kod Pala aktivirana eksplozivna naprava.

11. 06. 2011., Banja Luka

Ulazna vrata razvaljena na Hadži Pervizovoj džamiji u Banjoj Luci.

13. 06. 2011., Banja Luka

Napad na Sefer-begovu džamiju u Banjoj Luci.

15. 06. 2011., Banja Luka

Napad na Sefer-begovu džamiju u Banjoj Luci.

21. 06. 2011., Banja Luka

Napad na Sefer-begovu džamiju u Banjoj Luci. Na objektu je razbijeno jedno prozorsko staklo, nekoliko kamenica je bilo pored džamije koje su bile bačene u njenom pravcu.

29. 06. 2011., Bosanska Dubica

Kamenovana Gradska džamija u Bosanskoj Dubici.

28. 07. 2011., Foča

Kamenovana Atik Ali-pašina džamija u Foči.

05. 08. 2011., Fojnica

Oskrnjavljeno mezarje Šehitluci u naselju Alaupovka kod Fojnice.

15. 08. 2011., Teslić

Ispred džamije u Hrankoviću, Teslić, zaustavilo se vozilo stranih registarskih oznaka. Vozač je po izlasku iz vozila upućivao psovke i prijetnje, psovao tursku majku te uzvikivao da „balije“ treba protjerati, da džamiju treba srušiti itd., potom je urinirao po džamijskoj ogradi.

18. 08. 2011., Prnjavor

Polomljeni nišani u Gradskom haremu u Prnjavoru.

05. 09. 2011., Zvornik

Napadnuta džamija Begsuja u Zvorniku. Na sjeveroistočnoj strani na fasadi džamije su ostali tragovi od udarca građevinskom ciglom, a pored džamije su ostali komadi cigle.

09. 09. 2011., Banja Luka

Napadnuta Sefer-begova džamija u Banjoj Luci. Nakon obavljenog jacija-namaza, došlo je do kamenovanja džamije bacanjem kamenica na džamijske prozore. Materijalna šteta je izbjegnuta zahvaljujući zaštitnoj mreži koja je postavljena na prozore nakon jednog od prethodnih napada na ovu banjalučku džamiju.

15. 09. 2011., Banja Luka

Napad na Sefer-begovu džamiju u Banjoj Luci, dok su vjernici klanjali akšam-namaz pod prozor džamije bačena jedna vrsta eksplozivne naprave.

01. 10. 2011., Foča

Kamenovana Atik Ali-pašina džamija u Foči.

13. 10. 2011., Gacko

Aleksandar Čeranić, vijećnik Srpske demokratske stranke u Općinskom vijeću Gacko i Blagoje Tepavčević iz Gacka su 13. 10. 2011. godine u 22 sata i 5 minuta izvršili fizički napad na glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Gacko Sadet-ef. Bilalića. Napad je izvršen u centru Gacka, prvo su ga verbalno vrijeđali, a zatim su ga pokušali izvući iz automobila.

18. 10. 2011., Bosanska Dubica

U Bosanskoj Dubici imamu Safet-ef. Beganoviću priječeno „da će biti zaklan“.

21. 10. 2011., Modriča

Uvredljivi grafiti „4S“ i „RS“ ispisani na Čaršijskoj džamiji u Modriči.

27. 10. 2011., Banja Luka

Kamenovana Sefer-begova džamija u Banjoj Luci.

08. 11. 2011., Teslić

Upućene prijetnje članicama hora Medžlisa Islamske zajednice Teslić: „Hoćete li da vas sve pobijemo i izbušimo heklerom?“, „Ovo je Srbija“ i „Srbija je Kosovo“.

19. 11. 2011., Livno

Ispisivanjem grafita „Big“, „Tisuća“ na nišanima oskrnavljeno Gazliarsko mezarje u Livnu.

21. 11. 2011., Bijeljina

Napadnuta i oskrnavljena Atik-džamija u Janji. Trojica mladića koji su se automobilom kretali iz pravca Zvornika zaustavili su se kod džamije i preskočili ogradu te nogama razbili džamijski prozor. Kako im ni to nije bilo dovoljno, urinirali su po džamijskom dvorištu, a iza sebe su u dvorištu džamije ostavili i pивske boce.

25. 11. 2011., Gacko

Polomljeni nišani u mezarju u Gacku.

02. 12. 2011., Stolac

Zapaljena zastava Islamske zajednice na džamiji Ali-paše Rizvanbegovića u Stocu.

04. 12. 2011., Prijedor

Kamenjem razbijeni prozori džamije u prijedorskom naselju Brežičani.

08. 12. 2011., Bosanski Novi

Pisanjem grafita „Krst sa 4 slova S“ oskrnavljena je Vidorijska džamija u Bosanskom Novom.

09. 12. 2011., Stolac

Za vrijeme obavljanja džuma-namaza u Stocu je kamenovana Čaršijska džamija.

12. 12. 2011., Prijedor

Ispisivanjem uvredljivih grafita na zidu oskrnavljena Čaršijska džamija u Prijedoru.

13. 12. 2011., Mostar

Napadnut imam i džematlije džamije Ali-bega Lafe na Pijesku u Mostaru.

13. 12. 2011., Mostar

Nakon sabah-namaza verbalno vrijeđani vjernici kod Baba Beširove džamije u naselju Balinovac u Mostaru.

18. 12. 2011., Banja Luka

Porušen dio limene ograde na gradilištu Ferhadije džamije u Banjoj Luci.